

***Provedba Akcijskoga plana Desetljeća za uključivanje Roma za
Hrvatsku u periodu 2009. - 2010. godina
(u kontekstu Okvira za praćenje Desetljeća za uključivanje Roma,
UNDP, 2008)***

Studiju izradio: Centar za ljudska prava, veljača 2011.

Studiju naručio i smjernice izradio: UNDP Hrvatska, prosinac 2010.

Ko-autori/ce: Jagoda Novak
Ivana Faletar
Aron Pecnik

Ciljevi i metodologija izrade studije:

Osnovni je cilj studije detektirati razinu provedbe strateškog policy okvira u području integracije romske manjine u RH i to u područjima: obrazovanja, zapošljavanja, zdravlja i stanovanja koja su primarna područja *Akcijskoga plana Desetljeća za uključivanje Roma za Hrvatsku u periodu 2009. - 2010.*, a kroz prizmu pratećih integrativnih politika borbe protiv siromaštva, rodne ravnopravnosti i suzbijanja diskriminacije. Dodatni je zadatak ove studije i ispitati usklađenost izvješćivanja o ovoj politici s *Okvirom za praćenje Desetljeća za uključivanje Roma Hrvatska,*¹ kao i revidirati okvir u skladu s potrebama praćenja (monitoringa) i situacijom na terenu.

Metodologija istraživačkog rada bazira se na:

- metodi analize sadržaja - tekstualna analiza zakonskih i strateških dokumenata na nacionalnoj i međunarodnoj razini, te izvješća, odluka i novinskih napisa iz područja integracije Roma u RH (*Prilog 1.: Izvori i literatura*)
- polu strukturiranim intervjuima s aktivistima romskih nevladinih organizacija i predstavnicima nadležnih institucija (*Prilog 2.: Smjernice za vođenje polustrukturiranih intervjuja*)

Uvod: Romi/kinje u Hrvatskoj:

Službena statistika bazirana na popisu stanovništva iz 2001. godine registrirala je **9.463 Roma/kinje, što iznosi 0,2% stanovništva Hrvatske.** No, realna procjena, sukladno broju stanovnika u romskim naseljima, statistikama romskih udruga i centara za socijalnu skrb iznosi **30.000 - 40.000 Roma** u Hrvatskoj.² Ovu neslužbenu brojku iznose i predstavnici Vlade, nevladinih romskih organizacija, kao i predstavnici međunarodne zajednice. Sukladno ovom **neslužbenom podatku** moglo bi se procijeniti da Romi čine **oko 0,8% ukupnog stanovništva Hrvatske** i prema tim bi procjenama bili druga po brojnosti manjina u RH. Ipak, u kreiranju politika spram romske manjine valja se rukovoditi službenim podacima, ali i imati na umu da postoji tendencija povećanog izjašnjavanja građana kao pripadnika ove manjine³ koju valja i dalje poticati i očekivati kao rezultat planiranog popisa stanovništva 2011. godine.⁴

Većina Roma/kinja živi u sjevernom dijelu Hrvatske, i naseljavaju većinom kontinentalni dio zemlje (ilustracija prikazuje područja gušće naseljena Romima/kinjama u RH).

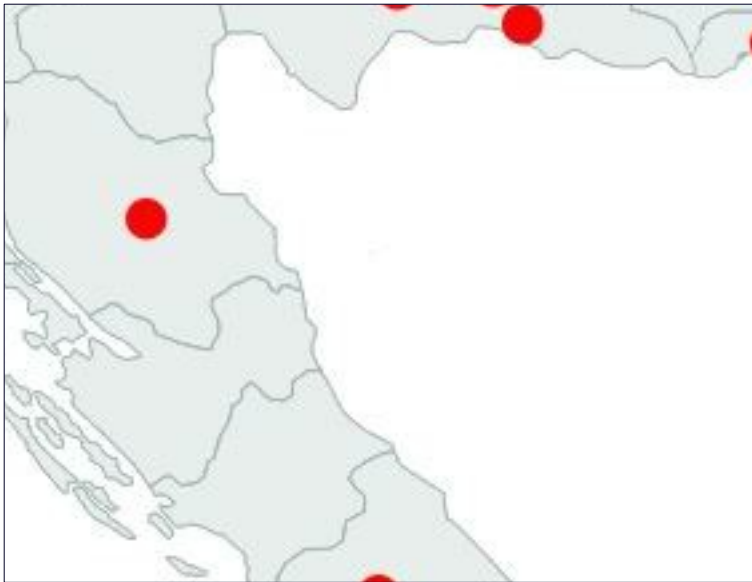
---

¹ Nikolić, S., Škegro, M., Kasum, C. Okvir za praćenje Desetljeća za uključivanje Roma: Hrvatska. Zagreb : UNDP, 2008.

² Nacionalni program za Rome. Zagreb : Vlada Republike Hrvatske, 2003. Dostupno na URL: <http://www.vlada.hr/nacionalniprogramromi/content/view/13/26/lang.hrvatski/> (pristup: 11.1.2011.)

³ Romi su nacionalna manjina s uvjerljivo najvećim povećanjem broja stanovnika RH, prema službenim popisima stanovništva 1981., 1991. i 2001.

⁴ Kontinuirano je povećanje broja građana koji se izjašnjavaju kao Romi/kinje na Popisu stanovništva od sedamdesetih godina: 1971. popisano je 1257 osoba, 1981. 3858 osoba, 1991. 6695. osoba, dok se 2001. bilježi 9463 osobe

Najbrojnije romske zajednice su u **Međimurju** (oko 30% ukupnog broja Roma), **Zagrebu** i **Baranji**, no veći broj Roma živi također i na području **Rijeke, Pule, Gorskoga kotara, Bjelovara, Siska, Karlovca, Pitomače, Slavonskog Broda, Varaždina, Vukovarsko-srijemske županije, Perušića, Đurđevca, Novske i Kutine**. U Hrvatskoj postoji oko **25 romskih naselja ili kvartova** u kojima živi većina romskog stanovništva.⁵

Prva pisana bilješka o životu Roma u Hrvatskoj seže u 14. stoljeće.⁶ Romi predstavljaju tradicionalnu manjinsku etničku zajednicu koju posljednjih desetljeća obilježava sedentaran način života. Romi u Hrvatskoj jezično su i kulturološki heterogena skupina, a osnovna je podjela na Rome govornike romskog jezika (Romani Chib), te Rome Bajaše (govornike bajaškog jezika, starorumunjskog dijalekta), koji uglavnom žive u Međimurju, Baranji i Sisku. U Rijeci i Zagrebu žive Aškalije koji govore albanskim jezikom, i doseljeni su Romi s Kosova. Nadalje, govornici romskog jezika pripadaju romskim skupinama različitih dijalektalnih i običajnih obilježja koje su se u različito vrijeme naseljavale, što pridonosi kulturnoj diversifikaciji i heterogenosti ove etničke zajednice.

Statističko praćenje društvenog položaja Roma, iako znatno izdašnije posljednje desetljeće, i dalje je nedovoljno razvijeno. Iz dostupnih podataka, ipak možemo zaključiti da su Romi u Hrvatskoj još uvijek u velikoj mjeri društveno marginalizirani, te da je ta marginalizacija višestruka: ekonomska, prostorna i obrazovna. Uprkos tradiciji života na području Hrvatske, svi Romi i dalje nisu ostvarili građanski status (dobivanje Domovnice, privremenog ili stalnog boravka), koji je preduvjet za ostvarivanje prava u području obrazovanja, zdravstvene zaštite, zaposlenja i socijalne skrbi. O tome da velik broj od ukupne populacije siromašnog stanovništva u Hrvatskoj čine Romi, govori nam i podatak o broju korisnika socijalne pomoći. Naime, 13,5% svih korisnika socijalne pomoći koju su dobivali građani Hrvatske sredinom proteklog desetljeća činili su Romi,⁷ a udio nezaposlenih Roma/kinja u

⁵ Nacionalni program za Rome. Zagreb : Vlada Republike Hrvatske, 2003.

⁶ Novak, J. Romska zajednica i međunarodne institucije: tek relativan uspjeh zaštite ljudskih i manjinskih prava. U Migracijske i etničke teme, Vol.20.(4), 2004. Str. 403-432.

populaciji nezaposlenih bio je bitno veći od udjela Roma/kinja u općoj populaciji,⁸ iz čega je jasno vidljiv nesrazmjer između udjela romskog stanovništva u ukupnoj populaciji i u populaciji socijalno ugroženog stanovništva.

Zakonodavni i policy okvir u kojem RH djeluje u području socijalne inkluzije i ljudskih prava Roma/kinja:

Nacionalni okvir:

Relevantni nacionalni zakonski akti i propisi:

- **Ustav Republike Hrvatske, 2001.** godine u članku 66. navodi: "*Obrazovanje je u Republici Hrvatskoj svakomu dostupno, pod jednakim uvjetima, u skladu s njegovima sposobnostima. Obvezno obrazovanje je besplatno u skladu sa zakonom.*"
- **Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina, 2002.** godine ustanovljuje Savjet za nacionalne manjine i daje široku zakonsku osnovu za zaštitu manjinskih prava. Članak 11. *Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina* potvrđuje da pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na obrazovanje na svom jeziku i pismu u predškolskom, osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju, kao i obvezu da uče i hrvatski jezik i latinično pismo.
- **Zakon o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina, 2000.** godine dodatno regulira obrazovanje pripadnika nacionalnih manjina, dajući paletu mogućih modela specifičnih obrazovanja nacionalnih manjina u RH. Nacionalne manjine tako mogu ostvariti svoja prava kroz tri modela organizacije nastave – nastava na jeziku i pismu nacionalne manjine uz učenje hrvatskog kao drugog jezika, dvojezična nastava te njegovanje jezika i kulture u vidu dopunske ili izborne nastave.⁹ Romska nacionalna manjina ne koristi zakonske mogućnosti prvih dvaju modela te tek u naznakama koristi treći model, i to iz nekoliko razloga: nepostojanje kadrovskih uvjeta, inzistiranje predstavnika Roma na društvenoj integraciji i stavu da za postizanje te integracije upravo usvajanje službenog jezika ima presudno značenje, kao i zbog nedovoljne proaktivnosti škola i lokalnih zajednica s jedne strane, te romskih organizacija civilnog društva s druge strane.¹⁰

⁷ Kušan, L., Zoon, I. Izvještaj o pristupu Roma zapošljavanju: Hrvatska. Council of Europe, 2004. Dostupno na URL: http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/archive/stabilitypact/activities/Croatia/romaaccessemployment_Croatian_en.asp Podaci MZSS-a o korisnicima raznih oblika socijalne pomoći objavljuju se mjesečno, no ne donose podatke o nacionalnoj pripadnosti korisnika, stoga recentni podaci o broju Roma/korisnika pomoći nisu dostupni.

⁸ Novak, J., Feldman, A., Tomljenović, B. Zapošljavanje Roma i Romkinja u Republici Hrvatskoj: procjena stanja, potrebe i preporuke. Zagreb: iDEMO Institut za demokraciju, 2007. URL: <http://www.idemo.hr/miniweb/dokumenti/Zapo%C5%A1ljavanje%20Roma%20i%20Romkinja%20%E2%80%93%20procjena%20stanja,%20potrebe%20i%20preporuke.pdf> (pristup 2.2.2011.)

⁹ MZOŠ : Obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina. URL: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=3154> (pristup 3.1.2011.)

¹⁰ Novak, J. Hrvatska: stanje u zemlji u području obrazovanja Roma i radna strategija fonda za obrazovanje Roma. Zagreb: Roma Education Fund, 2004. Str. 7.

Posebni strateški dokumenti relevantni za integraciju Roma/kinja su:

- **Nacionalni program za Rome** Vlade RH (2003.) - **NPZR** – navodi osnovne probleme u društvenoj integraciji i socijalnom statusu Roma i navodi konkretne mjere koje trebaju provesti ministarstva Vlade RH, kao i lokalne vlasti u području očuvanja romske kulture i jezika, ostvarivanja građanskog statusa Roma, političke reprezentacije, obrazovanja, stanovanja, zdravlja, socijalne skrbi, obiteljske zaštite i zaštite žena, te zapošljavanja Roma.
- **Akcijski plan Desetljeća za uključivanje Roma 2005. - 2015.** Vlade RH (2005.) – **APDR** - navodi jasne ciljeve, mjere, indikatore, te za provedbu odgovorne instance za unapređivanje života Roma u područjima obrazovanja, stanovanja, zapošljavanja i zdravlja. Hrvatska je pristupila političkoj inicijativi *Desetljeća uključivanja Roma/kinja* 2005. godine, zajedno s još osam zemalja: Mađarskom, Češkom, Slovačkom, Bugarskom, Rumunjskom, Srbijom, Crnom Gorom i Makedonijom. Kasnije su se inicijativi pridružile još tri zemlje: Bosna i Hercegovina, Španjolska i Albanija. Budući da inicijativa *Desetljeće za uključivanje Roma/kinja* obuhvaća period od deset godina, te posjeduje eksterne i (od strane tijela *Desetljeća*) i interne mehanizme praćenja provedbe (povjerenstva koja u Hrvatskoj prate provedbu mjera), ali i određenu financijsku strukturnu potporu (prvenstveno putem REF-a - Roma education fund /Fonda za obrazovanje Roma), APDR će predstavljati ključni dokument u ovome području te će se studija referirati u najvećoj mjeri na njegovu provedbu tijekom 2009. i 2010. godine.
- **Prijedlog Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma za 2009. i 2010. godinu** Dokument je donijela Vlada RH, nakon što ga je usvojilo Povjerenstvo za praćenje provedbe Nacionalnog programa za Rome, na prijedlog Radne skupine za praćenje *Desetljeća za uključivanje Roma*, a sadrži razrađene mjere *Akcijskog plana 2005.- 2015.* u 2009. i 2010. godini, za svako od četiri područja. *APDR* sadrži i pregled raspoloživosti, odnosno odsutnosti podataka za indikatore, te naznaku povezanosti svake od mjera s temeljnim odrednicama (suzbijanje diskriminacije /segregacija, borba protiv siromaštva). U *APDR*-u su predviđeni rokovi i potrebna sredstva te, iako on predstavlja iskorak u smislu preciziranja zadataka nadležnih tijela za predmetne dvije godine, ne daje jasne smjernice za kvalitetno prikupljanje podataka u cilju dobivanja indikatora provedbe i ne daje precizne financijske okvire, dok je povezivanje s temeljnim odrednicama (suzbijanje diskriminacije, borba protiv siromaštva, rodna ravnopravnost) u nekim područjima arbitrarno.
- **Akcijski planovi Desetljeća za uključivanje Roma u području obrazovanja za 2009. i 2010. (predškolsko, osnovnoškolsko, srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje)** MZOŠ je jedino od relevantnih ministarstava za provedbu *APDR*-a izradilo i detaljne akcijske planove, nudeći i indikatore provedbe svake od mjera

Međunarodni okvir:

1. Europa 2020 - Europska strategija za razuman, održiv i inkluzivan razvoj

Europa 2020. predstavlja strateški dokument Unije iz 2010. u kojemu ona pokušava odgovoriti na izazove ekonomske krize i strukturne europske slabosti te trasirati nove smjernice, kojima je cilj ekonomski rast baziran na znanju i inovacijama te praćen elementima socijalne uključenosti i održivosti. Tako dokument postavlja pet mjerljivih ciljeva u pet područja: zapošljavanje, istraživanje i inovacije, klimatske promjene i energetika, obrazovanje i borba protiv siromaštva.

Konkretni EU ciljevi koje prema ovome dokumentu valja ostvariti, a koji su vezani i za položaj romske populacije su:

- 75% populacije u dobi od 20-64 godine treba biti zaposleno
- treba smanjiti broj ljudi izloženih riziku od siromaštva na 20 milijuna (ukupna romska populacija u Europi procjenjuje se od 8 do 10 milijuna¹¹)
- udio mladih koji rano napuštaju obrazovni sustav¹² treba biti ispod 10%, a najmanje 40% mlađe generacije treba završiti tercijarno obrazovanje

U tom smislu EU trenutno razvija sedam ključnih inicijativa, od kojih je za položaj romske zajednice posebno važno korištenje sljedećih: *Mladi u pokretu* - ima za cilj poboljšati učinke obrazovnoga sustava i poboljšati ulazak mladih na tržište rada; *Agenda za nove vještine i poslove* - modernizirat će tržište rada, s ciljem kontinuiranog razvoja vještina tijekom cijeloga života, pojačavajući radnu mobilnost i prilagođujući se promjenjivim uvjetima na tržištu rada te posebice ***Europska platforma protiv siromaštva i socijalne inkluzije***.

2. Europska platforma protiv siromaštva i socijalne isključenosti

Ovaj dokument treba predstavljati doprinos EU borbi protiv siromaštva koja je bazirana na efikasnom sustavu socijalne skrbi s jedne te rastu i zapošljavanju s druge strane, a razvija se u širem kontekstu *Strategije Europa 2020*. Europska komisija je u tom smislu identificirala sljedeća polja u kojima djeluje, a koje svako na svoj način korelira s ciljevima nacionalnih strategija za Rome/kinje:

- *Pružanje potpora za borbu protiv siromaštva i isključenosti kroz cjelokupan spektar javnih politika* (pristup zapošljavanju, sustavu socijalne skrbi, obrazovanju, integracijske i migracijske politike, povezivanje socijalne inkluzije i suzbijanja diskriminacije, ali i kroz sektorske politike i politiku prema susjedima Unije)
- *Veće i učinkovitije korištenje EU fondova za potporu socijalnoj inkluziji* (Europski socijalni fond, Europski fond za izbjeglice, PROGRESS program, Europski regionalni razvojni fond ERDF, Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj EAFRD itd.)
- *Promoviranje socijalnih inovacija i reformi temeljenih na istraživanjima* (u 2011. godini planirano je pokretanje EU fondova za promoviranje socijalnih inovacija temeljenih na provjerljivim podacima)
- *Partnerski rad i korištenje potencijala socijalne ekonomije* (poticanje participatornog pristupa koji uključuje OCD-e i socijalne partnere na nadnacionalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i lokalnoj razini, kao i poticanje socijalne ekonomije, volonterstva te korištenje kapaciteta fondacija)
- *Poticanje policy koordinacije među državama članicama EU* - kroz AGS (Godišnja istraživanja rasta) i NRP (Nacionalni reformski program) kao instrumente

Poseban zadatak koji prema ovome dokumentu stoji u nadležnosti nacionalnih jedinica, država članica, jest *definiranje i provedba mjera koje su usmjerene na posebne grupe, među kojima se izdvajaju upravo Romi/kinje, ostale manjinske skupine, obitelji s jednim roditeljem, starije žene, osobe s*

---

¹¹ Liegeois, Jean-Pierre: Romi u Europi. Zagreb: Ibis grafika, 2009.

¹² Koristi se termin *early school leavers* koji označava osobe koje napuste obrazovanje prije 16 godine ili pak koje ne završe minimalno tri godine post-primarnoga obrazovanja.

invaliditetom i beskućnici. U tom smislu Europska platforma daje načelni okvir za mjere koje je Hrvatska uvela svojim strateškim dokumentima koji se tiču Roma/kinja.

Europska unija također priprema i zaseban strateški dokument koji se tiče integracije Roma/kinja (*EU strategy on Roma inclusion*), koji je međutim tek u fazi javne rasprave. Prijedlog teksta prezentirat će Europska komisija u travnju 2011. godine.¹³

---

¹³ Europski parlament, 1.12.2010. Dostupno na URL: <http://www.europarl.europa.eu/en/media-professionals/content/20101201SHL28159/html/EU-strategy-on-Roma-inclusion-74104> (pristup: 22.2.2011.)

3. JIM - Zajednički memorandum o socijalnom uključivanju Republike Hrvatske: Izvješće o provedbi u 2009. godini

JIM je zajednička inicijativa koju je RH započela potpisivanjem navedenog dokumenta 2007. godine u okviru predpristupnog EU perioda, a u području suzbijanja siromaštva i povećanja socijalne uključenosti.

JIM predstavlja platformu, odnosno sadržava glavne političke i ekonomske mjere koje će Hrvatska poduzeti u cilju implementacije zajedničkih ciljeva Europske unije u ovim područjima. O tijeku provedbe aktivnosti redovito i iscrpno na godišnjoj bazi Vlada RH izvješćuje Europsku komisiju, a Europska komisija daje *Ocjene napretka Hrvatske*.

U *Izvješću o provedbi JIMa u 2009. godini* Vlada se u nekoliko područja referira na postignuto u području života Roma/kinja.¹⁴ Dio izvješća o Romima/kinjama donosi **12 pod-tema koje su integralni dio strateških ciljeva JIM-a:**

- uključivanje romske djece u predškolski odgoj i osnovnu školu
- uvođenje produženog boravka i dodatnih edukacija romskih pomagača/ica
- povećanje broja romskih učenika/ca koji upisuju srednjoškolsko obrazovanje
- kreiranje cjelokupnog školskog okruženja u skladu s načelima interkulturalnog/multikulturalnog obrazovanja
- izgradnja kulturnih centara
- stvaranje pretpostavki za uključivanje romskih predstavnika u tijela lokalne i regionalne samouprave
- poboljšanje zdravstvene zaštite romske populacije
- jače uključivanje Romkinja u procese odlučivanja
- poticanje zapošljavanja Roma/kinja kroz osposobljavanje
- poboljšavanje uvjeta stanovanja romske populacije
- sprječavanje nasilja i diskriminacije spram Roma/kinja
- osnaživanje Roma/kinja za jaču participaciju u projektima i jačanje učinkovitosti programa/projekata za Rome/kinje.

4. Nacionalni provedbeni plan za socijalno uključivanje 2009. - 2010.¹⁵

Plan je svojevrsna operacionalizacija strateških ciljeva JIM-a. Nabraja pojedinačne planirane aktivnosti, pokazatelje njihove uspješnosti (indikatore), definira odgovorne institucije te daje obrazloženje radi li se o nastavku mjere iz prethodnoga perioda (2007-2008.).

Izrijeком je njime planirana: *provedba Nacionalnoga programa za Rome (3.1.5)*, *Program poboljšanja pristupa i kvalitete zdravstvenih usluga za romsku djecu (3.3.4)* te kroz tri općenite teme koje se vežu

¹⁴ Izvješće o provedbi JIM-a, str. 72.-77. Dostupno na URL: http://www.mzss.hr/hr/content/download/5342/42088/file/HR-JIM_IZVJESCE_15_06_2009_HRV.pdf (pristup: 3.1.2011.)

¹⁵ Nacionalni provedbeni plan za socijalno uključivanje 2009. - 2010., str. 14, 15, 23, 24, 31, 32, 34. Dostupno na URL: http://www.mzss.hr/hr/content/download/4875/39175/file/NPP_2009_2010_KONA%C4%8CNI.doc (pristup: 3.1.2011.)

na problematiku integracije Roma/kinja: mjera razvijanja *usluga skrbi za djecu predškolske i školske dobi*, mjera *promicanja rodne jednakosti u suzbijanju siromaštva i socijalne isključenost* te kao dio *mjera proizišlih iz istraživačkih projekata provedenih u sklopu JIM-a* gdje su mladi Romi/kinje prepoznati kao skupina kojoj treba poboljšati pristup zapošljavanju.

II. Pregled relevantnih tijela i provedbe politika u području integracije Roma/kinja

A. Vertikalna i horizontalna suradnja na pitanju integracijskih politika Roma/kinja te kapaciteti romskih organizacija civilnoga društva

Kada govorimo o suradnji dionika u politikama integracije Roma/kinja u nas, važno je suradnju promatrati kroz nekoliko razina:

a) suradnja državnih institucija i javnih institucija s organizacijama civilnoga društva

b) međuresorna suradnja (suradnja nadležnih ministarstava i Vladinih ureda)

c) suradnja između nacionalnih i lokalnih vlasti

Načelno, **suradnja s organizacijama civilnoga društva** u Hrvatskoj se u posljednjih deset godina unaprijedila, iako varira od tijela do tijela vlasti. Taj trend svijesti o važnosti suradnje s civilnim društvom nastavlja se i sve više prenosi od razine suradnje na manjim projektima i uključivanja OCD-a kao pružatelja usluga i informacija za građane, na policy razinu.¹⁶ U tom smislu iznimka nisu niti romske nevladine udruge. Štoviše, bilo je s razine nacionalnih vlasti i poticaja na suradnju te jačanje kapaciteta romskih nevladinih organizacija, kako bi takva suradnja bila i raširenija te svrsishodnija. U rujnu 201. uvedeni su tako redoviti sastanci s predstavnicima aktivnih romskih udruga uz sudjelovanje članova/ica povjerenstva i nadležnih tijela vlasti, a u plan aktivnosti Ureda za nacionalne manjine uvrštene su aktivnosti s ciljem jačanja Vijeća i predstavnika romske nacionalne manjine na lokalnoj razini.¹⁷ Međutim, budući da nikada nije provedena temeljita studija stvarnih potreba romskoga civilnoga sektora s obzirom na: tipove treninga i edukacija, strukturu natječaja za donacije, moduse uspješne suradnje na praktičnoj razini provedbe programa i osnaživanje napose mlade populacije koja nije zastupljena među voditeljima i predsjednicima romskih nevladinih udruga, ostao je upitan dugotrajan doseg ovakvih inicijativa, kao i koliko su ih sami Romi/kinje shvaćali kao potrebne i samonikle inicijative korisne upravo za njihovu zajednicu. Naime, prema posljednjim podacima Ministarstva uprave iz 2010. godine u Hrvatskoj je registrirano 118 romskih organizacija civilnoga društva.¹⁸ Od ukupnoga broja tek je njih desetak doista kontinuirano aktivno i vidljivo (udruga *Romi za Rome*, udruga žena Romkinja *Bolja Budućnost*, udruga žena Romkinja *Romsko srce*, udruga *Romski*

¹⁶ Kodeks savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata. Dostupno na URL: <http://www.mmh.hr/admin/ckfinder/userfiles/files/kodeks%20savjetovanja%20sa%20zainteresiranom%20javnoscu.pdf.pdf> (pristup: 4.1.2011.)

¹⁷ Detaljnije u Prilogu 2.: Polustrukturirani intervju s predstavnicima tijela vlasti, stručnjacima i aktivistima u području integracije Roma/kinja - Ured za nacionalne manjine Vlade RH

¹⁸ Registar Udruga RH, Ministarstvo uprave, URL: <http://www.appluprava.hr/RegistarUdruga/faces/WEB-INF/pages/searchForm.jsp> (pristup 22.2011)

putevi, Udruga Roma grada Belog Manastira - Baranje itd.), kao i neka od Vijeća romske nacionalne manjine (Vijeće Roma grada Zagreba, Belog Manastira, Rijeke i Pule itd.). Nadalje, od tog broja udruga tek manji dio njih uspješno prijavljuje projekte donatorima unutar Hrvatske, a gotovo niti jedna samostalno ne pokreće inicijative utjecaja na integracijske politike (policy razina), te nije u mogućnosti samostalno aplicirati na EU fondove ili fondove UN-ovih agencija.

U takvome okruženju, gdje nema spomenute analize, prekidaju se započete inicijative, s jedne strane tijela vlasti i donatori ne osiguravaju uvijek kontinuitet potpore projektima, a s druge strane postoji demotiviranost i slaba kapacitiranost Roma/kinja za suradnju, čime vrijedni lokalni projekti zamiru ukoliko ih (u rijetkim slučajevima) ne preuzmu lokalne vlasti¹⁹. U konačnici takvim se diskontinuitetom umanjuje mogućnost utjecaja na promjene javnih politika.

Međuresorna suradnja od 2008. godine, prema dostupnim podacima, nije se osobito mijenjala. *Izvješće o provođenju Nacionalnog programa za Rome u 2007., 2008. i 2009. godini*²⁰ strukturirano je kao popis svih mjera različitih tijela u određenome području, te nema indikatore koji bi mogli govoriti o promjenama u suradnji među resorima. To pitanje, međutim, spada u strukturna pitanja upravljanja u Hrvatskoj. Vlada s najviših instanci (Predsjednica Vlade kao Predsjednica Povjerenstva²¹, Ured za nacionalne manjine) inzistira na međuresornoj suradnji kod pitanja romske manjine, što odražavaju navedeni strateški dokumenti, no na međuresornoj suradnji u praksi treba pojačano raditi. U rujnu 2010. godine uvedeni su mjesečni operativni sastanci nadležnih tijela na kojima se međusobno informira i diskutira o provedenim i planiranim aktivnostima vezanim za strateške dokumente integracije Roma/kinja²².

Suradnja nacionalne i lokalne razine vlasti od posebnoga je značaja i o njoj uvelike ovisi kvalitetna provedba mjera. Naime, većina mjera APDR-a planirana je na nacionalnoj razini i inicijative za poboljšanje statusa Roma općenito su većinom stizale iz "centra", kako nacionalne vlasti (potpredsjednici Vlade) tako i organizacija civilnoga društva koje djeluju u glavnomu gradu. S druge pak strane, često središnje vlasti ne mogu biti u doticaju s nizom konkretnih problema s kojima se susreću lokalne vlasti, te se sticao dojam da lokalne vlasti imaju i negativniji, pa i diskriminatoran stav prema pripadnika romske manjine²³. No u posljednje se vrijeme i diskurz lokalnih vlasti mijenja ka

---

¹⁹ Primjer je slučaj inkorporiranja vrtića *Pirgo* za romsku djecu naselja Kuršanec, koju je pokrenula udruga *Romi za Rome*, u sustav vrtića grada Čakovca.

²⁰ *Izvješće o provođenju Nacionalnog programa za Rome u 2007., 2008. i 2009. godini*. Dostupno na URL: www.vlada.hr/hr/content/download/150729/2193675/file/96-8.pdf (pristup: 3.1.2011.)

²¹ Govor Predsjednice Vlade na susretu s članovima Povjerenstva za praćenje NPR-a, 7. travnja 2010.: http://www.vlada.hr/naslovnica/novosti_i_najave/2010/travanj/predsjednica_vlade_primila_clanove_po_vjerenstva_za_pracenje_provedbe_nacionalnog_programa_za_rome (pristup: 23.2.2011.)

²² Detaljnije u Prilogu 2.: Polustrukturirani intervju s predstavnicima tijela vlasti, stručnjacima i aktivistima u području integracije Roma/kinja - Ured za nacionalne manjine Vlade RH

²³ Slobodna Dalmacija, 11.9.2002. Župan Levačić: U ovu školu ne bih dao svoje dijete: <http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20020911/novosti06.asp> (pristup, 7.2.2011.)

govoru o integraciji.²⁴ Neke lokalne vlasti pokazuju otvorenost i fleksibilnost te napreduju posebice u sferi obrazovanja i stanovanja kroz ostvarivanje suradnje s nacionalnim vlastima i organizacijama civilnoga društva.²⁵ U tom je kontekstu važno spomenuti i Urede državne uprave - prvostupanjnska tijela državne uprave u županijama, koja nadziru rad tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravnih osoba koje imaju javne ovlasti u povjerenim im poslovima državne uprave na području županije. Ova su tijela navedena kao nadležna za provedbu APDRa, a imala su značajnu ulogu 2002. godine kod utvrđivanja nepravilnosti u formiranju čistih romskih razreda u nekim školama. Trebalo bi dodatno poraditi na aktivnijem uključivanju u provedbu mjera APDRa od strane ovih tijela, kroz stvaranje jačih poveznica između nacionalnih politika i njihove provedbe na lokalnoj razini.

B. Mehanizmi praćenja strateških dokumenata vezanih za integraciju i poboljšanje životnih uvjeta Roma/kinja

Kako bi pratila napredak provedbe ciljeva *Desetljeća*, Vlada RH formirala je *Radnu skupinu za praćenje provedbe Akcijskog plana* te *Povjerenstvo za praćenje provedbe Nacionalnog programa*. Ta tijela imaju svoju internetsku stranicu na kojoj su do rujna 2009. redovito objavljeni sažeci sjednica. Nakon stanke, stranica je ponovno ažurirana u prosincu 2010.²⁶ U oba tijela su zastupljeni predstavnici romskih nevladinih udruga imenovani od Vlade, kao i predstavnici resornih ministarstava zaduženih za provedbu mjera navedenih strateških programa. No način i stupanj koordinacije rada tih tijela nije do kraja razjašnjen. Također je nezavidna uloga Ureda za nacionalne manjine koji mora ujedno koordinirati provedbu dokumenata od strane ministarstava i ureda, a u suradnji s civilnim sektorom, te u isto vrijeme i koordinirati sam monitoring, odnosno vanjsku evaluaciju mjera samih. Ove bi dvije funkcije trebale biti jasno razgraničene, odnosno funkcija Ureda za nacionalne manjine kao ključnog koordinacijskog tijela, točke prikupljanja i pružanja informacija i podataka trebala bi biti sačuvana i ojačana spram lokalne razine vlasti, dok bi funkcija vanjskog praćenja i evaluacije (eksterna formativna evaluacija) trebala bi biti povjerena drugome nezavisnom i stručnom tijelu u određenim vremenskim intervalima (primjerice svake dvije godine, sukladno ritmu izvješćivanja Vlade).

Važno je napomenuti da je posljednje javno dostupno sveobuhvatno izvješće o provedbi APDR-a za Hrvatsku objavljeno za period 2007. - 2008. godine,²⁷ pa studija ne može donijeti službeno objedinjene podatke u sva četiri područja APDR-a za predmetni period 2009. - 2010. godine. Naime, na samom početku 2011. godine ne mogu biti objedinjeni i obrađeni podaci za prethodnu godinu, a mehanizmi

²⁴ Integracija romske nacionalne manjine, 4.5.2010. Dostupno na URL: <http://www.medjmurje.hr/clanak/2871/2010-05-04/integracija-romske-nacionalne-manjine> (pristup: 4.1.2011.)

²⁵ Izvješće o provođenju nacionalnog programa za Rome na području Osječko-baranjske županije. Dostupno na URL: <http://www.obz.hr/hr/pdf/propisi/Izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20provo%C4%91enju%20Nacionalnog%20programa%20za%20Rome%20na%20podr.pdf> (pristup: 17.1.2011.)

²⁶ Nacionalni program za Rome.

²⁷ Izvješće o provedbi Akcijskog plana *Desetljeća* za uključivanje Roma za 2007. i 2008. godinu. Dostupno na URL: www.vlada.hr/hr/content/download/97178/1385857/file/02_02a.pdf (pristup: 3.1.2011.)

praćenja na godišnjoj razini nisu ustanovljeni, osim u području obrazovanja (Godišnja izvješća MZOŠ-a dostupna na službenim stranicama spomenute institucije).

No *Izvješće o provođenju Nacionalnog programa za Rome u 2007., 2008. i 2009. godini* donosi objedinjene podatke te se referira i na mjere APDR-a, budući se poziva na kompatibilnost i neodvojivost mjera obaju strateških dokumenata.²⁸ *Izvješće* je sveobuhvatan dokument, koji prati strukturu područja i mjera Nacionalnog programa za Rome, no donosi i podatke vezane za APDR. U cilju dosljednosti praćenja ovih dvaju dokumenata, bilo bi potrebno definiranje zajedničkog nazivnika, odnosno mjera koje se preklapaju u oba dokumenta te identificiranje mjerljivih indikatora kako bi praćenje bilo jasno zadano i jednostavnije kako za tijela koja mjere provode, tako i za tijela koja vanjski vrednuju (monitoriraju i evaluiraju) provedbu. U tom smislu moguće je korištenje dijela indikatora iz *Okvira za praćenje Desetljeća za uključivanje Roma UNDP-a iz 2008. godine*.²⁹ Detaljan prikaz trenutnog stanja korištenja indikatora i podataka od strane relevantnih institucija, kao i mogućnosti statističkog praćenja slijedom dostupnih podataka prikazani su u Prilogu 3 (*Praćenje Desetljeća za uključivanje Roma prema indikatorima prema Okviru za praćenje Desetljeća*).

Praćenje napretka *Desetljeća* također je predstavljeno u izvještaju *Decade Watch*-a (međunarodnog mehanizma za praćenje provedbe *Desetljeća*) koji u *Izvještaju za 2007. godinu*³⁰ navodi da je jedan od najvećih problema svih zemalja potpisnica *Desetljeća* nedostatak podataka koji se tiču njegove provedbe.³¹ *Decade Watch* je predstavio i *Izvještaj za 2009. godinu*, no u njemu su statistički zastupljene sve zemlje osim Hrvatske "zbog nemogućnosti lokalnih *Decade Watch* zastupnika da provedu anketu te nevoljkosti nekih od kontaktiranih sugovornika da sudjeluju u anketi."³² Ovaj podatak govori o slabim kapacitetima romskih organizacija civilnoga društva, ali i slaboj suradnji romskih i neromskih organizacija, te slaboj suradnji organizacija s pripadnicima akademske zajednice i stručnjacima koji su u ovakvom istraživanju mogli biti angažirani od strane OCD-a. U tome smislu je bilo nastojanja za poboljšanjem kapacitiranosti Roma/kinja samih za kvalitetan monitoring strategijskih

---

²⁸ *Izvješće o provođenju Nacionalnog programa za Rome u 2007., 2008. i 2009. godini*, str. 3. Dostupno na URL: www.vlada.hr/hr/content/download/150729/2193675/file/96-8.pdf (pristup: 3.1.2011.)

²⁹ Više u poglavlju IV. predmetne studije, dostupno na URL: http://www.undp.hr/upload/file/211/105984/FILENAME/decade_monitoring_reprot_hr_2_.pdf (pristup: 3.1.2011.)

³⁰ DecadeWatch 2007 Update. Dostupno na URL: <http://www.romadecade.org/files/downloads/DecadeWatch/DecadeWatch%202007%20Update%20-%20Final%20%2830-07-08%29.pdf> (pristup 3.1.2011.)

³¹ Okvir za praćenje *Desetljeća* za uključivanje Roma. Dostupno na URL: http://www.undp.hr/upload/file/211/105984/FILENAME/decade_monitoring_reprot_hr_2_.pdf (pristup 3.1.2011.)

³² Decade Watch; Results of the 2009 survey. Dostupno na URL: <http://www.romadecade.org/files/downloads/Decade%20Watch%202010/Decade%20Watch%20-%20Results%20of%20the%202009%20Survey%20-%20Revised.pdf> (pristup 17.1.2011.)

dokumenata. Tako se **2009. odvijao projekt pod nazivom "Romi u fokusu"**³³ u partnerstvu udruga **Romkinja Bolja budućnost** i **ZaMirNET-a**. Svrha projekta bila je obučiti predstavnike i predstavnice udruga Roma za efikasan rad s medijima i praćenje provedbe Dekade Roma u Hrvatskoj, a sredstva za taj projekt je osigurala Europska komisija kroz PHARE program. **Rezultati projekta nisu javno dostupni.**

Praćenje i izvještavanje o provedbi mjera za izvršenje presude *Orsus i drugi protiv Hrvatske, Europskog suda za ljudska prava* provodi, uz nadležna ministarstva, i Ured za nacionalne manjine Republike Hrvatske u okviru svog djelokruga.

U *Izvešću o provedbi JIM-a za 2009. godinu* kroz 12 spomenutih pod-tema / mjera koje su vezane za integraciju Roma/kinja, Vlada pokazuje određeni napredak u pogledu metodologije izvješćivanja,³⁴ a vidljiv je i značajniji napredak kroz rezultate implementacije. Ipak, ima i dijelova u kojima podaci nedostaju ili su prikazani sumarno, a vidljiva su i područja u kojima treba uložiti vidljivo veći angažman u provedbi mjera.

C. Općenita procjena provedbe strateških dokumenata vezanih za integraciju i poboljšanje životnih uvjeta Roma/kinja:

Generalno gledano, najveći pomaci bilježe se u obuhvatu romske djece osnovnim i srednjoškolskim obrazovanjem te paralelno u stipendiranju studenata, kao i prvi konkretni pomaci u području stanovanja (legalizacija i infrastruktura u naseljima).

Područje u kojemu *Izvešće* donosi najizdašnije podatke jest obrazovanje Roma/kinja. *Izvešću* nedostaju neki segmentirani podaci, npr. odvojeni podaci o djeci koja su obuhvaćena predškolom: djeca koja prolaze 200 sati predškole u odnosu na djecu koja su obuhvaćena cjelodnevnom ili polu-dnevnom predškolskim programima u duljem trajanju, zatim podaci o obrazovnim postignućima romske djece (npr. izostanci, prosječne ocjene itd.).

Podaci iz područja zdravstva nedostatni su za komparaciju trendova (npr. nedostaju podaci u svim županijama u kojima bi bio izražen prosjek romske populacije, u odnosu na prosjek populacije na razini RH; npr. za cijepljenje djece). U tom području također nedostaju podaci koji se odnose na pristup zdravstvenoj skrbi obzirom na teže ishodovanje statusnih dokumenata roditelja i djece Roma/kinja, koji onda posljedično onemogućavaju i dostupnost zdravstvene i socijalne skrbi, uz naznaku da je takvo praćenje izuzetno teško i iziskuje prikupljanje podataka na terenu i posebno predviđena sredstva, kao i timove educirane u tu svrhu.

U području zapošljavanja postoje podaci o novom zapošljavanju Roma/kinja temeljem dvaju ključnih nacionalnih dokumenata: APDR-a i NPR-a, te informiranju i savjetovanju u pogledu traženja posla. No ne vidimo podatke o prosjecima u romskoj populaciji koje mogu biti uspoređene s prosjekom (ne)zaposlenosti u većinskoj populaciji.

---

³³ Uključivanje Roma u tržište rada. Dostupno na URL: <http://www.socijalna-ukljucenost.net/hr/news/romi-u-fokusu> (pristup: 5.1.2011.)

³⁴ U odnosu na prva izvješća o provedbi Nacionalnog programa za Rome izvješće je koherentnije, s više kvalitativnih podataka, posebice u obrazovanju, a počeli su se statistički pratiti prosjeci pojedinog indikatora u romskoj zajednici u odnosu na projek RH.

U *Ocjeni o napretku u provođenju JIM-a za RH od strane* Europske komisije s druge strane stoji generalna naznaka o „...*dobrom napretku u području integracije Roma/kinja u društvo,*“ ali i područjima kojima treba posvetiti daljnji angažman. EK među tim područjima ističe: *nastavak napora u povećanju sudjelovanja romske djece u obrazovanju i zdravstvenoj skrbi (programi cijepljenja), te se sugerira ulaganje dodatnih napora kod pristupa Roma/kinja zdravstvenim uslugama i postupanja kod nasilnih djela koja se odnose na Rome kao i na djela koja su počinili pripadnici romske nacionalne manjine.* EK također upućuje na potrebu većeg uključivanja Roma u proces odlučivanja, kao i na potrebu veće dostupnosti konkretnih podataka o tome uključivanju.³⁵

Izvjeshće o provedbi JIM-a donosi i sumarne brojke finacijskih sredstava izdvojenih za projekte namijenjene Romima, koje (uz napomenu da su startna izdvajanja bila razmjerno niska) pokazuju znatno i kontinuirano povećanje posljednjih godina. Tako je ukupan iznos sredstava proračuna za Rome/kinje **2005. godine iznosio tek 2,7 milijuna kuna, 2008. godine 17,5 milijuna kuna, a 2009. godine 38,5 milijuna kuna. Radi se dakle, o povećanju za 109% u posljednjoj godini, dok su se sredstva Vlade u odnosu na 2005. godinu povećala čak 14 puta.** Naravno, ovi podaci pokazuju da se početkom i sredinom 2000-ih razmjerno malo ulagalo u integraciju romske manjine, **pa visoki postoci povećanja primarno ukazuju na slabu startnu poziciju,** više nego na činjenicu da bi trenutno ulagana sredstva bila dovoljna da se značajno poboljša socijalni položaj Roma/kinja. Ipak, podaci govore o usmjerenju Vlade i ostalih donositelja odluka da u integracijske politike i politike suzbijanja siromaštva počne ozbiljno ulagati.

I *Izvjeshće o napretku za 2010. godinu* Europske komisije ukazuje na činjenicu kako „...*usprkos uvođenju strogih mjera štednje, sredstva osigurana za organizacije nacionalnih manjina vrlo su malo smanjena.*“³⁶

U *Izvjeshću o praćenju NPR-a u 2007., 2008. i 2009. godini* stoji podatak kako je od 2007. do 2009. godine u Državnom proračunu RH za provođenje NPR-a i APDR-a osiguran ukupni iznos od **29.951.540 kuna, uključujući sredstva fondova EU.** Od relevantnih institucija u ovome području također saznajemo³⁷ da su u nekim slučajevima bile primorane privremeno obustaviti financiranje nekih udruga zbog odbijanja dostavljanja izvješća o izvršenju projekata i utrošku sredstava. Prigovori ovih institucija su da romskim udrugama nedostaje kapaciteta iz čega proizlazi nedostatak inovativnih i održivih projekata (u najvećoj mjeri radi se o financiranju prigodničarskim projektima-manifestacije povodom *Dana Roma* ili pak jednokratnim donacijama u kriznim situacijama) nalaze argumente i u primijenjenim istraživanjima kakvo je *Istraživačko izvješće Sveučilišta u Zagrebu, Fakulteta političkih znanosti - Centra za međunarodne i sigurnosne studije o funkcioniranju vijeća i predstavnika nacionalnih manjina na razini općina, gradova i županija.*³⁸ Ova analiza pokazuje neostvarivanje prava manjina u punom opsegu koje je djelomično uzrokovano zakonskim neusklađenostima (prvenstveno

³⁵ Evaluacija napretka postignutog u provedbi mjera JIM-a, dana od strane Europske komisije u siječnju 2009. godine. Dostupno na URL: <http://www.mzss.hr/hr/content/download/3874/32099/file/Evaluacija%20napretka%20postignutog%20u%20provedbi%20mjera%20JIM-a.pdf> (pristup: 3.1.2011.)

³⁶ Izvjeshće o napretku Hrvatske za 2010. godinu. Dostupno na URL http://www.delhrv.ec.europa.eu/files/file/articles-Izve%C5%A1%C4%87e%20o%20napretku%202010._hr-1291808003.pdf (pristup: 4.1.2011.)

³⁷ Detaljnije u Prilogu 2.: Polustrukturirani intervju s predstavnicima tijela vlasti, stručnjacima i aktivistima u području integracije Roma/kinja - Savjet za nacionalne manjine, Ured za nacionalne manjine Vlade RH

rješenjima UZPNM i izbornog zakonodavstva), a djelomično i nedovoljnim interesom manjinskih predstavnika i nedostatkom proaktivnog djelovanja u ostvarivanju svojih prava. U tom su smislu neke mjere i poduzete (planiranje sredstava proračuna za 2011. godinu u cilju javne kampanje za sudjelovanje manjina u političkom i javnom životu), kako bi izbori za Vijeća i predstavnike nacionalnih manjina 2011. imali širi odjek i kvalitetniji ishod za pripadnike manjina, pa tako i romske.

D. Uloga međunarodnih aktera i međunarodni izvori financiranja

Od donatorskih izvora u Hrvatskoj, usprkos tendenciji smanjivanja broja donatora koji se odvija paralelno s ulaskom u EU još uvijek, osim sredstava IPA fonda (nedovoljno korištenih zbog opisanih problema u kapacitetima romskih udruga i istovremeno kompleksnoj proceduri apliciranja) te PHARE fonda (korištenje u području stanovanja i obrazovanja), valja izdvojiti i sljedeće međunarodne aktere i donatore: UNHCR (podupiranje projekata u kojima Romi/kinje ostvaruju statusna pitanja kao osnovu za ostvarivanje svih ostalih prava), UNDP (doprinos u uspostavljanju metodologije praćenja APDR-a), **Cooperating Netherlands Foundations** (potpora održivim projektima organizacija u području inovativnih socijalnih i obrazovnih usluga), kao i nekoliko **stranih veleposlanstava** u RH koji kontinuirano podupiru manjinske projekte, kao i projekte u području ljudskih prava (Nizozemsko veleposlanstvo, Finsko veleposlanstvo, Norveško veleposlanstvo i Veleposlanstvo SAD-a).

REF (Roma Education Fund), odnosno Fond za obrazovanje Roma poseban je instrument ustrojen kroz *Desetljeće obrazovanja Roma* u koji velika sredstva ulaže Institut Otvoreno društvo te Vlade EU zemalja. Hrvatska je putem njega uprihodila značajna sredstva za programe obrazovanja Roma/kinja, primarno za aktivnosti: pokretanje održivih i integriranih predškolskih programa, edukaciju romskih pomagača, edukaciju učiteljskog kadra te uspostavljanje statističke baze podataka u području obrazovanja Roma/kinja. U razdoblju od 2005. - 2009. godine, Hrvatska je iz REF-a osigurala sveukupno tek 585.690,00 EUR dok je sveukupan iznos dodijeljen svim zemljama bio 18,7 mil. EUR. Time je Hrvatska po povlačenju financijskih sredstava zauzela sveukupno sedmo mjesto iza Bugarske, Rumunjske, Srbije, Makedonije, Mađarske i Slovačke, dok su REF u manjoj mjeri iskoristile tek zemlje poput Crne Gore, Albanije i Češke. U 2009. godini Hrvatska, uz Češku i Crnu Goru, putem REF-a nije osigurala financijska sredstva s novim projektima, dok su ostale zemlje potpisnice *Desetljeća* osigurale tek nešto manje od 2,4 milijuna EUR. Tijekom 2009. godine Hrvatskoj je za projekte isplaćeno 45.500,00 EUR.³⁹

Iako ne spada u međunarodne aktere, posebno valja istaknuti nezavisnog donatora **Nacionalnu zakladu za razvoj civilnoga društva** koja u svojim redovitim publikacijama prati temu integracije Roma, te podupire jače kapacitirane romske udruge koje zadovolje uvjetima natječaja.⁴⁰

³⁸ Jakešević, R., Lacković, T. Istraživačko izvješće Sveučilišta u Zagrebu, Fakulteta političkih znanosti - Centra za međunarodne i sigurnosne studije. Dostupno na URL: http://www.savjet.nacionalne-manjine.info/odluke_zakljucci.html (pristup: 4.1.2011.)

³⁹ Annual Report 2009 - Roma Education Fund. Dostupno na URL: http://www.romaeducationfund.hu/sites/default/files/publications/annual_report_2009.pdf (pristup: 22.2.2011.)

⁴⁰ Godišnji izvještaj o radu Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva. Dostupno na URL: <http://zaklada.civilnodrustvo.hr/category/101/subcategory/114> (pristup: 22.2.2011.)

III. Pregled mjera te provedbe Akcijskoga plana Desetljeća za uključivanje Roma/kinja: 2009. i 2010. godina

Pregled mjera te provedbe APDR-a temeljit će se na javno (službene mrežne stranice institucija i organizacija, internet i tiskani mediji) dostupnim podacima o provedbi APDR-a u četiri osnovna područja: obrazovanju, zapošljavanju, stanovanju i zdravstvu.

Općenite teme koje prate međunarodne inicijative i instrumente u koje je Hrvatska uključena, a vezane su za integraciju Roma; **smanjenje siromaštva, ravnopravnost spolova i suzbijanje diskriminacije** obrađene su unutar svakog od stožernih četiriju područja koje kao prioritete rada postavlja APDR 2005. - 2010.

1. Obrazovanje Roma/kinja

Hrvatski obrazovni sustav organiziran je tako da pruža odgojno-obrazovne usluge na pet razina: predškolski odgoj, osnovno, srednje i visoko obrazovanje te sustav obrazovanja odraslih. Temeljni strateški dokumenti hrvatske obrazovne politike su *Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i obrazovanja*,⁴¹ *osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja*,⁴² i *srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja*⁴³ te *Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. - 2010.*⁴⁴ (u nastavku: *Plan razvoja*). *Planu razvoja* cilj je usmjeravanje cjelokupne politike na unapređivanje odgoja i obrazovanja kao sustava koji povezuje zakonske, kadrovske, materijalne, znanstvene i stručne pretpostavke, a svi navedeni dokumenti donose i mjere za odgoj i obrazovanje pripadnika nacionalnih manjina na svim razinama.

A. Provedba mjera APDR-a u području obrazovanja

U skladu s postojećim zakonskim regulativama i Ustavom, Hrvatska je kao kandidatkinja za članstvo u EU i sudionica *Desetljeća*, usvojila *Nacionalni program za Rome* (u nastavku: *Nacionalni program*), na temelju kojeg je izrađen *Akcijski plan Desetljeća za uključivanje Roma 2005. – 2015.* te *Prijedlog Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma za 2009. i 2010. godinu*. APDR za područje obrazovanja navodi ciljeve za svih pet razina obrazovanja u Hrvatskoj te mjere kroz koje se ti ciljevi mogu ostvariti. Prema podacima preuzetim iz *Izješća o provođenju Akcijskog plana Desetljeća za*

---

⁴¹ Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe. Dostupno na URL: http://www.soooh.hr/files/File/standardi%20-%20PREDSKOLSKI_ODGOJ.pdf (pristup 3.1.2011.)

⁴² Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja. Dostupno na URL: <http://www.soooh.hr/files/File/standardi%20-%20OSNOVNOSKOLSKI.pdf> (pristup 3.1.2011.)

⁴³ Državni pedagoški standard srednjoškolskog odgoja i obrazovanja. Dostupno na URL: <http://www.soooh.hr/files/File/standardi%20-SREDNJOSKOLSKI.pdf> (pristup 3.1.2011.)

⁴⁴ Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. – 2010. Dostupno na URL: http://www.national-observatory.org/docs/85-05a_WB_Programme_for_education.pdf (pristup 3.1.2011.)

*uključivanje Roma (područje obrazovanja) 2005.-2015. za 2009. godinu*⁴⁵ (u nastavku: *Izvešće APDR-a*), u tablici su sistematizirani ciljevi i mjere za svaku razinu obrazovanja, te je vidljivo u kojem su opsegu spomenute mjere provedene te na koji način je praćeno provođenje mjera.

<i>Predškolski odgoj i obrazovanje, cilj: veće uključivanje romske djece oba spola u predškolski odgoj i obrazovanje</i>		
Mjera	Izvešće o provedbi (2009. godina)	Način praćenja
Sufinanciranje roditeljskog udjela za pripadnike romske nacionalne manjine u programima predškolskog odgoja	Broj romske djece za koju je odobreno sufinanciranje: 113 djece (64 m, 49 ž) Broj programa: 14 programa, odnosno ustanova kojima je odobreno sufinanciranje	Uspostavljena nova elektronska baza podataka u Upravi za nacionalne manjine MZOŠ-a. Podaci se prikupljaju od predškolskih ustanova, tj. dječjih vrtića i osnovnih škola ako ostvaruju programe predškole i to putem ureda državne uprave u županijama.
Sufinanciranje programa predškole za pripadnike romske nacionalne manjine	Kraj 2008./2009.: 314 djece u predškoli (149 m, 162 ž) Početak 2009./2010.: 180 djece u predškoli (96 m, 84 ž) Broj programa predškole u kojima su uključena romska djeca: ukupno 14 programa	Uspostavljena nova elektronska baza podataka u Upravi za nacionalne manjine MZOŠ. Podaci se prikupljaju od predškolskih ustanova, tj. dječjih vrtića i osnovnih škola ako ostvaruju programe predškole i to putem ureda državne uprave u županijama.
Prikupljanje podataka o broju romske djece u dobi 4 – 6 godina	Broj romske djece 5-godišnjaka (do 1.4.2009. navršili 5 godina): Rođeni 1.4.2003.-31.3.2004. – 153 djece; Broj romske djece 6-godišnjaka (do 1.4.2009. navršili 6 godina): Rođeni: 1.4.2002.-31.03.2003.- 189 djece; <i>prema podacima Ureda državne uprave u Međimurskoj županiji, od evidentiranih 189 djece, njih 185 je upisano u 1. razred šk. god. 2009./2010.</i>	Od Ureda državne uprave u Međimurskoj županiji MZOŠ je zatražio podatke iz evidencije matice rođenih o broju romske djece rođene u razdoblju 1.4.2002. - 31.3.2009. zbog uvida u broj djece dorasle za programe predškolskog odgoja, odnosno predškole i osnovne škole.
<i>*Poduzete mjere koje nisu bile predviđene za 2009. godinu: Sufinancirana je obuka plivanja za romsku djecu putem udruge u Čakovcu</i>		

⁴⁵ MZOŠ, Izvešće o provođenju Akcijskog plana Desetljeća o uključivanju Roma 2005.-2015. za 2009. godinu. Dostupno na URL: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=10021&sec=3156> (pristup 3.1.2011.)

Osnovnoškolsko obrazovanje, cilj: povećanje obuhvata romske djece oba spola sustavom obveznog osnovnog obrazovanja

Mjera	Izvršće o provedbi (2009. godina)	Način praćenja
Upis romske djece oba spola u osnovne škole	Broj upisane romske djece u OŠ po spolu: početak 2008./2009. šk. god.: ukupno 3940 učenika, od toga 1980 m, 1960 ž; kraj 2008./2009. šk. god.: ukupno 3936 učenika od toga 2041 m; 1895 ž; početak 2009./2010. šk. god.: ukupno 4186 učenika, od toga 2176 m, 2010 ž	Uspostavljena nova elektronska baza podataka u Upravi za nacionalne manjine MZOŠ-a. Podaci se prikupljaju od osnovnih škola putem ureda državne uprave u županijama.
Stvaranje preduvjeta za uključivanje učenika/ca Roma u produženi boravak	Broj romske djece obuhvaćene produženim boravkom po spolu: kraj 2008./2009. šk. god.: ukupno 229 učenika, 124 m, 105 ž početak 2009./2010. šk. god.: ukupno 229 učenika, 125 m, 104 ž	Uspostavljena nova elektronska baza podataka u Upravi za nacionalne manjine MZOŠ. Podaci se prikupljaju od osnovnih škola putem ureda državne uprave u županijama.
Osposobljavanje suradnika pomagača	Broj suradnika pomagača u OŠ: 23 pomagača (12 m, 11 ž) te 2 koja financira lokalna uprava. Broj seminara /radionica na kojima su educirani pomagači: nije bila organizirana edukacija u 2009. <i>Pojedini pomagači su educirani putem udruga prije donošenja APDR-a.</i>	Uprava za nacionalne manjine i Uprava za financije MZOŠ-a.
Stvaranje preduvjeta za smanjivanje broja razrednih odjela koje pohađaju samo Romi	Broj razrednih odjela u kojima su uključeni samo romski učenici/ce: kraj 2008./2009. šk. god.: 52 romska razredna odjela; početak 2009./2010. šk. god.: 37 razrednih odjela	Uspostavljena nova elektronska baza podataka u Upravi za nacionalne manjine MZOŠ-a. Podaci se prikupljaju od osnovnih škola putem ureda državne uprave u županijama.
Stvaranje preduvjeta za veći angažman roditelja u pružanju potpore svojoj djeci u učenju i redovitijem pohađanju nastave	Broj educiranih suradnika za rad u romskoj zajednici: 20 suradnika Broj roditelja s kojima je obavljen razgovor u romskom naselju: u 2009. mjera nije realizirana	Uprava za nacionalne manjine MZOŠ-a.

Osiguravanje besplatnih udžbenika za 2008./2009. i 2009./2010. školsku godinu	Broj romskih učenika koji su dobili besplatne udžbenike: 2008./2009. šk. god. svi romski učenici, tj. 3936 učenika; 2009. godine mjera je ukinuta iz financijskih razloga	Centri za socijalnu skrb
Osiguravanje besplatnog prijevoza	Svim učenicima OŠ osiguran je besplatan prijevoz sukladno propisu, što uključuje i romske učenike	Uprava za financije MZOŠ-a
Uključivanje romskih učenika u umjetničke programe pri redovnim osnovnim školama	Broj učenika uključen u umjetničke programe: 2008./2009. šk. god.: ukupno 25 učenika; početak 2009./2010. šk. god.: ukupno 20 učenika	Uprava za predškolski odgoj i osnovno obrazovanje MZOŠ-a.
* Kada je u pitanju uspješnost završavanja osnovnog obrazovanja, prema podacima ureda državne uprave u županijama ukupno je 136 učenika (68 m, 68 ž) tijekom 2008./2009. šk. god. prekinulo školovanje i to podjednaki broj učenika i učenica. Ono što pokazuje neuspjeh u OŠ je i broj ponavljača, tako da je na kraju 2008./2009. šk. god. zabilježeno ukupno 565 učenika ponavljača (331 m, 234 ž), a na početku 2009./2010. ukupno 523 (310 m, 213 ž) te se pokazuje da su učenice uspješnije od učenika, odnosno manji je broj učenika koje ponavljaju razred u odnosu na učenike.		
Srednjoškolsko obrazovanje, cilj: povećanje upisa romske djece oba spola u srednjoškolsko obrazovanje		
Mjera	Izvjешće o provedbi (2009. godina)	Način praćenja
Upis romskih učenika oba spola u srednje škole	Broj romskih učenika upisanih u prve razrede 3-godišnjih srednjih škola po spolu: početak 2008./2009. šk. god.: ukupno 97 učenika, 60 m, 37 ž; kraj 2008./2009. šk. god.: ukupno 77 učenika, 49 m, 28 ž; početak 2009./2010. šk. god.: ukupno 117 učenika, 67 m, 50 ž; Broj romskih učenika upisanih u prve razrede u 4-godišnje škole po spolu: početak 2008./2009. šk. god.: ukupno 23 učenika, 9 m, 14 ž; kraj 2008./2009. šk. god.: ukupno 19 učenika, 3 m, 16 ž; početak 2009./2010. šk. god.:	Uspostavljena je nova elektronska baza podataka u Upravi za nacionalne manjine MZOŠ-a. Podaci se prikupljaju od srednjih škola putem ureda državne uprave u županijama.

	ukupno 21 učenik, 6 m, 15 ž	
* Od 168 učenika (74 m, 94 ž) koji su završili OŠ 2008./2009. šk. god., 148 učenika (82 m, 66 ž) nastavilo je obrazovanje u srednjoj školi u 2009./2010. šk. god.		
Osiguranje stipendiranja romskih učenika oba spola upisanih u školsku godinu 2008./2009.	Broj učenika po spolu kojima je osigurana stipendija i ukupno: početak 2008./2009. šk. god.: ukupno 265 učenika, 150 m, 115 ž; kraj 2008./2009. šk. god.: ukupno 283 učenika, 152 m, 131 ž	Uprava za nacionalne manjine MZOŠ-a
* Broj učenika pripadnika romske nacionalne manjine u srednjoj školi ne odgovara broju stipendista, odnosno veći je broj stipendista nego broj učenika u srednjoj školi. Naime, svaki učenik srednje škole dobiva stipendiju u iznosu od 500,00 kn mjesečno pod uvjetom da se izjasnio da je pripadnik romske nacionalne manjine.		
Osiguranje smještaja u učeničke domove	Broj romskih učenika smještenih u učeničke domove po spolu i ukupno: 2008./2009. šk. god.: ukupno 73 učenika, 54 m, 19 ž	Uprava za nacionalne manjine MZOŠ-a prema zahtjevima za sufinanciranje troškova smještaja.
Stvaranje preduvjeta za povećanje broja romskih učenika oba spola koji uspješno završavaju srednju školu po razredima	Broj romskih učenika (upisanih u 2. razred SŠ) po spolu: početak 2008./2009. šk. god.: ukupno 75 učenika, 42 m, 33 ž; kraj 2008./2009. šk. god.: ukupno 62 učenika, 35 m, 27 ž; početak 2009./2010. šk. god.: ukupno 82 učenika, 42 m, 40 ž; Broj romskih učenika (upisanih u 3. razred SŠ) po spolu: početak 2008./2009. šk. god.: ukupno 46 učenika; kraj 2008./2009. šk. god.: ukupno 54 učenika, 37 m, 17 ž; početak 2009./2010. šk. god.: ukupno 63 učenika, 36 m, 27 ž; Broj romskih učenika (upisanih u 4. razred SŠ) po spolu: početak 2008./2009. šk. god. 3 učenika, 2 m, 1 ž; kraj 2008./2009. šk. god.:	Uspostavljena je nova elektronska baza podataka u Upravi za nacionalne manjine MZOŠ. Podaci se prikupljaju od srednjih škola putem ureda državne uprave u županijama.

	ukupno 5 učenika, 3 m, 2 ž; početak 2009./2010. šk.god.: ukupno 11 učenika, 6 m, 5 ž	
Osiguravanje besplatnih udžbenika za 2008./2009. i 2009./2010. školsku godinu	Broj romskih učenika koji su dobili besplatne udžbenike: 2008./2009. šk. god.: svi romski učenici 1. i 2. razreda srednje škole, tj. ukupno 195 učenika, 111 m, 84 ž; 2009. godine mjera je ukinuta zbog financijskih razloga	Centri za socijalnu skrb
<i>* Nakon što je mjera besplatnih udžbenika zbog financijskih razloga ukinuta, putem sustava socijalne skrbi osigurava se pomoć u kupnji udžbenika za socijalno najugroženije učenike.</i>		
Osiguravanje besplatnog prijevoza	Broj romskih učenika kojima je osiguran prijevoz: 2008./2009. šk. god.: Besplatan prijevoz bio je osiguran za sve učenike srednje škole; tj. 244 romska učenika; 2009. mjera je zbog financijskih razloga ukinuta na državnoj razini	Jedinice lokalne i regionalne samouprave
<i>* Nakon što je mjera ukinuta na državnoj razini, jedinice lokalne i regionalne samouprave prema mogućnostima osiguravaju prijevoz.</i>		
Visokoškolsko obrazovanje, cilj: povećanje obuhvata romskih studenata oba spola visokoškolskim obrazovanjem		
Upis romskih studenata oba spola na visokoškolske institucije	Broj romskih studenata upisanih za stjecanje visokoškolskog obrazovanja po spolu: 2008./2009. ak.god.: 20 studenata (11 m, 8 ž); 2009./2010. ak.god.: 25 studenata (12m, 13 ž)	Uprava za nacionalne manjine i Uprava za visoko obrazovanje MZOŠ-a. Broj studenata utvrđuje se prema zahtjevima za dodjelu stipendije.
<i>* Prema podacima Uprave za visoko školstvo MZOŠ svega je jedan student Rom evidentiran u 2008./2009., a u 2009./2010. ak.god. dva studenta. Stoga su navedeni podaci dobiveni na osnovi zahtjeva za stipendiju jer je preduvjet dobivanja stipendije izjašnjavaње o pripadnosti romskoj nacionalnoj manjini.</i>		
Omogućavanje stipendiranja romskih studenata oba spola koji nemaju osigurane	Broj stipendija romskih studenata po spolu: 2008./2009. ak.god.: 20 studenata (11 m, 8 ž);	Uprava za nacionalne manjine prema zahtjevima za stipendiju.

materijalne uvjete	2009./2010. ak.god.: 25 studenata (12 m, 13 ž)	
Obrazovanje odraslih i neformalno obrazovanje, cilj: omogućavanje odraslim Romima oba spola završavanje osnovne škole i osposobljavanje za prvo zanimanje		
Uključivanje odraslih Roma oba spola u program opismenjavanja	Broj odraslih Roma uključen u program opismenjavanja: 1.09. 2008.- 31. 08. 2009.: 253 polaznika (189 m, 64 ž) 1.09.2009.-31.12. 2009. 219 polaznika (149 m, 70 ž)	Uprava za srednje obrazovanje MZOŠ putem pučkih otvorenih učilišta i osnovnih škola koje provode programe opismenjavanja.
* Mjere opismenjavanja provodile su se u okviru projekta 'Desetljeće pismenosti u Hrvatskoj – za hrvatsku pismenost 2003.- 2012.' u okviru kojeg su bili obuhvaćeni i pripadnici romske nacionalne manjine.		
Uključivanje odraslih Roma oba spola u programe za prvo zanimanje	Broj odraslih Roma kojima se plaća školarina u programima za odrasle: 1.09.2008.-31.08.2009. 17 polaznika (12 m, 5 ž)	Uprava za srednje obrazovanje MZOŠ putem pučkih otvorenih učilišta i srednje škole koje provode programe osposobljavanja.

* Podaci su preuzeti iz *Izvešća o provođenju Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma 2005.- 2015. za 2009. god.*

B. Financiranje provedbe mjera APDR-a u 2009. godini

U kojoj mjeri je MZOŠ financiralo provođenje mjera *Akcijskog plana*, vidljivo je iz sljedeće tablice u koju su uvršteni podaci preuzeti iz *Izvešća Akcijskog plana*:

Financiranje provedbe mjera Akcijskog plana iz područja obrazovanja u 2009. godini	
<i>Predškolski odgoj</i>	U 2009. godini je za predškolski odgoj/predškolu utrošeno ukupno 508.003,75 kn iz sredstava planiranih u Državnom proračunu RH, a iz sredstava Roma Education Funda utrošeno je 128.100,00 kn. Ukupno u 2009. godini: 636.103,75 kn

<i>Osnovnoškolsko obrazovanje</i>	U 2009. godini utrošeno je za plaće romskih pomagača 1.401,388,53 kn iz sredstava planiranih u Državnom proračunu. Iz sredstava Roma Education Fund-a za produženi boravak isplaćeno je 295.000,00 kn . Za školu u prirodi, nastavu hrvatskoga jezika, organiziranje dječjih olimpijskih igara, maturalna putovanja, otkup romsko-hrvatskog rječnika i dr publikacije, pokroviteljstvo Dana romskog jezika, ljetnu školu utrošeno je ukupno 288.455,90 kn Ukupno u 2009. godini: 1.984,844,43 kn
<i>Srednješkolsko obrazovanje</i>	Za stipendije u 2009. godini iz sredstava Državnog proračuna utrošeno je ukupno 1.396.400,00 kn .
<i>Visoko obrazovanje</i>	U 2009. godini ukupno je utrošeno za sve stipendije 1.396.400,00 kn . Iznos studentskih stipendija je 10.000,00 kn godišnje po studentu.
<i>Obrazovanje odraslih i neformalno obrazovanje</i>	U 2009. godini za opismenjavanje je utrošeno 887.200,00 kn , a za osposobljavanje 42.500,00 kn . Ukupno je utrošeno 929.700,00 kn .

Valja napomenuti kako su neke mjere koje sadrži APDR, poput besplatnih udžbenika za osnovnu i srednju školu te besplatnog prijevoza za učenike srednje škole pripadnike nacionalnih manjina, u 2009. godini ukinute zbog nedovoljnih financijskih sredstava. Također postoji problem slabe horizontalne (među resorima), kao i vertikalne (nepostojanje sustavne podjele u sufinanciranju romskog obrazovanja između MZOŠ-a i lokalnih i regionalnih vlasti) koordinacije.⁴⁶ Ukoliko se neka mjera pokaže pozitivnom, poput besplatnih udžbenika i besplatnog prijevoza, prestanak njenog financiranja dovodi do pada motivacije dionika i korisnika te neodrživosti projekata pa je učinak ovakvih politika vidno slabiji.

C. Mjere proizišle iz presude Europskoga suda za ljudska prava Oršuš protiv Hrvatske

Krajem 2010. godine na sastanku Vijeća Europe donesena je *Strasburška deklaracija o Romima* koja poziva zemlje članice da *"strogo poštuju relevantne presude Europskog suda za ljudska prava... u razradi svoje politike prema Romima."*⁴⁷

Na tragu navedene Deklaracije je i niz većinom administrativnih mjera za izvršenje presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu *Oršuš i drugi protiv Hrvatske* koje je donio MZOŠ ranije iste godine. Mjere se primarno odnose na usklađivanje pravnih akata i propisa, te na poboljšanu provedbu temeljnih strategijskih dokumenata Vlade RH, *Nacionalnim programom* i *APDR-om*. U mjerama se izrijeком ne spominje desegregacija u školama, a suzbijanje diskriminacije se spominje

⁴⁶ Novak, J. Hrvatska : stanje u zemlji u području obrazovanja Roma i radna strategija Fonda za obrazovanje Roma.

⁴⁷ Strasburška deklaracija o Romima. Dostupno na URL:
http://www.coe.int/t/dc/files/source/2010_cm_roma_final_en.doc (pristup: 10.2.2011.)

jedino u kontekstu izobrazbe učitelja i stručnih suradnika. Spomenute mjere sistematizirane su u sljedećoj tablici:

Mjere za izvršenje presude Europskog suda za ljudska prava⁴⁸	
Mjera	Aktivnosti
Poboljšanja zakonodavnog okvira koji se odnosi na učenike pripadnike romske populacije	Izmjene i dopune <i>Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi</i>
	Izmjena i dopuna <i>Državnih pedagoških standarda</i>
	Izmjena i dopuna Pravilnika o upisu djece u osnovnu školu
	Izmjena i dopuna Pravilnika o broju učenika u redovitom i kombiniranom razrednom odjelu i odgojno-obrazovnoj skupini u osnovnoj školi
Kreiranje modela obrazovanja djece/učenika pripadnika romske nacionalne manjine radi uspješnog učenja hrvatskog jezika, školske i izvanškolske socijalizacije i integracije	Donošenje <i>Nacionalnog okvirnog kurikulumu za predškolski odgoj, opće i strukovno obrazovanje</i>
	Uključivanje djece pripadnika romske nacionalne manjine u predškolske ustanove i programe predškole u trajanju od najmanje jedne školske godine
	Edukacija i osposobljavanje suradnika (romskih) pomagača
	Izrada školskih kurikulumu
	Sufinanciranje roditeljskog udjela u cijeni predškolskog odgoja za Rome
Vanjsko vrednovanje odgoja i obrazovanja Roma	Provođenje vanjskog vrednovanja odgoja i obrazovanja Roma u osnovnim školama
	Prezentacija rezultata vanjskog vrednovanja
Uključivanje posrednih i neposrednih čimbenika u odgoj i obrazovanje djece/učenika pripadnika romske populacije	Povećati angažman osnivača odgojno-obrazovnih ustanova za intenziviranje izvanškolskih aktivnosti i aktivnosti u slobodnom vremenu
	Rad s ravnateljima predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola, te socijalne službe
	Rad sa svim roditeljima u školi

⁴⁸ MZOŠ, Mjere i aktivnosti za izvršenje presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu Oršuš i dr. protiv Hrvatske. Dostupno na URL: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=10635&sec=3156> (pristup 18.1.2011.)

	Rad sa svim roditeljima izvan škole
	Organizacija stručnih skupova za učitelje i stručne suradnike koji rade s učenicima pripadnicima romske nacionalne manjine s posebnim naglaskom na prepoznavanje diskriminacije u nastavi i primjenu odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo
	Rad stručnih službi na terenu: poticanje pripadnika romske nacionalne manjine na suradnju u odgojno-obrazovnom procesu
Razvoj infrastrukture potrebne za efikasno obrazovanje, odrastanje i socijalizaciju djece/učenika pripadnika romske populacije	Uređenje jedinstvene metodologije za prikupljanje podataka
	Osnivanje obiteljskog centra u Međimurskoj županiji
	Intenzivirati rad na profesionalnom informiranju i profesionalnoj orijentaciji učenika romske pripadnosti u osnovnim i srednjim školama
Provedba <i>Nacionalnog programa za Rome i Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma 2005. – 2015.</i>	Praćenje i izvještavanje o provedbi mjera i aktivnosti
	Praćenje provedbe <i>Nacionalnog programa za Rome</i>
	Praćenje <i>Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma 2005. - 2015.</i>
	Angažiranje mobilnog i monitoring tima za kvalitativno unapređenje odgojnoobrazovnog rada u predškolskim i osnovnoškolskim ustanovama u Međimurskoj županiji

D. Praćenje provedbe APDR-a u području obrazovanja i Okvir za praćenje Desetljeća za uključivanje Roma, UNDP, 2008.

Od svih ministarstava direktno nadležnih za provedbu područja APDR-a, MZOŠ je jedino osnovalo posebnu *Upravu za nacionalne manjine* koja se direktno bavi pitanjima obrazovanja nacionalnih manjina, uključujući i Rome.⁴⁹ Na stranicama MZOŠ-a tako se mogu naći i godišnji *Izvještaji o provedbi Akcijskog plana*⁵⁰ za područje obrazovanja, koje je moguće sustavno pratiti zbog

⁴⁹ MZOŠ, Ustroj Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa. Dostupno na URL: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=1937> (pristup 3.1.2011.)

⁵⁰ MZOŠ, Odgojno-obrazovni programi za Rome. Dostupno na URL: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=3156> (pristup 3.1.2011.)

uspostave zajedničkog registra osnovnoškolskih i srednjoškolskih obrazovnih ustanova, poznat i pod nazivom *e-Matica*,⁵¹ kao i zbog sustavnog i javno dostupnog praćenja svake od mjera APDR-a od strane odgovornog ministarstva. Iako problem izjašnjavanja o etnicitetu ostaje i u ovome području prisutan. Budući da ne postoje referentni početni podaci, teško je izmjeriti cjelokupan napredak u ostvarivanju rezultata, odnosno ishode/učinke pojedinih mjera.

S ciljem praćenja napretka provođenja *Desetljeća*, u UNDP-jevom dokumentu *Okvir za praćenje Desetljeća za uključivanje Roma: Hrvatska (2008.)*, navedeni su indikatori socijalne uključenosti koji su korisni za više rezultata orijentirano praćenje i evaluaciju APDR-a. U sljedećoj tablici su sistematizirani samo dostupni podaci prikupljeni iz *Izješća Akcijskog plana, Statističkih ljetopisa za 2009. i 2010. godinu* te *Popisa stanovništva 2001.*⁵² dok će određeni podaci biti javno dostupni i tablicu će biti moguće djelomično ažurirati nakon *Popisa stanovništva 2011. godine*. Tablica je organizirana prema spomenutim UNDP-jevim indikatorima i pod-indikatorima za područje obrazovanja (*stopa pohađanja, završavanja, odustajanja, upisa i pismenosti*), iako su pojedini podaci okvirni ili nedostaju iz ranije spomenutih razloga (nedostatak orijentacijskih podataka te nesustavno praćenje provedenih mjera od strane nadležnih tijela).

Indikator	Dostupni podaci	Izvori; komentar
<p><i>Stope upisa na svim razinama obrazovanja:</i></p> <p>1 <i>osnovno</i></p> <p>2 <i>srednje</i></p> <p>3 <i>visoko</i></p>	<p>Broj upisanih Roma prema razini obrazovanja, šk. god. 2008./2009., prema spolu:</p> <p>- osnovno: 3.940, 1.980 m, 1.960 ž</p> <p>- srednje: 244, 145 m, 99 ž</p> <p>- visoko: 20, 11 m, 8 ž</p> <p>Broj ukupno upisane djece, šk. god. 2008./2009.:</p> <p>- osnovno 369 698</p> <p>- srednje 181 878</p> <p>- visoko 134 188</p> <p>-----</p> <p>Broj upisanih Roma prema razini obrazovanja, šk. god. 2009./2010., prema spolu:</p> <p>- osnovno: 4.186, 2.176 m, 2010 ž</p> <p>- srednje: 304, 166 m, 138 ž</p> <p>- visoko: 25, 12 m, 13 ž</p> <p>Broj ukupno upisane djece, šk. god. 2009./2010.:</p> <p>- osnovno 361.052</p>	<p><i>Statistički ljetopis 2010.; Popis stanovništva 2001. ; Izješćaj Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma; broj odobrenih stipendija za pripadnike romske nacionalne manjine</i></p> <p>* moguće je pristupiti i putem <i>e-Matice</i>, no pristup je ograničen</p>

⁵¹ MZOŠ, e-Matica. Dostupno na URL: <https://matice.mzos.hr/login.aspx?ReturnUrl=%2fdefault.aspx> (pristup 17.1.2011.)

⁵² Državni zavod za statistiku. Dostupno na URL: <http://www.dzs.hr/> (pristup 4.1.2011.)

	<p>- srednje 180.582 - visoko 145.263</p> <p>-----</p> <p>* Drugi potrebni podaci navedeni u UNDP-jevoj tablici nisu dostupni te stoga nisu navedeni u ovoj tablici</p>	
<i>Stope ostvarenja/pohađanja</i>	<p>Podaci o najvišem stupnju završene škole ili najveće primljene diplome, prema spolu za ukupno stanovništvo:</p> <p>- OŠ: 801.168, m 341.558, ž 459.610 - SŠ: 1,733.198, 955.587 m, 777.611 ž - viša škola: 150.167, 76.650 m, 73.517 ž - fakulteti, akademije: 267.885, 132.872 m, 135.013 ž - magisterij: 12.539, 7.426 m, 5.113 ž - doktorat: 7.443, 5.057 m, 2.386 ž</p> <p>-----</p> <p>* Drugi potrebni podaci navedeni u UNDP-jevoj tablici nisu dostupni te stoga nisu navedeni u ovoj tablici</p>	<p><i>Popis stanovništva 2001.; Statistički ljetopis</i></p> <p>- moguće je pristupiti i putem <i>e-Matice</i>, no pristup je ograničen</p>
<i>Sudjelovanje u predškolskom odgoju (dob 3 - 6 godina)</i>	<p>Broj romske djece obuhvaćenih programima predškolskog obrazovanja, početak ped. god. 2008./2009.: ukupno 661, 346 m, 315 ž kraj ped. god. 2008./2009.:</p>	<p><i>Izvješće Akcijskog plana; Statistički ljetopis; e-Matica</i></p> <p>* problem je izračunati broj godina provedenih u</p>

	<p>692, predškolski odgoj: ukupno 378, 201 m, 177 ž predškola: ukupno 314, 149 m, 165 ž</p> <p>Ukupan broj djece obuhvaćenih programima predškolskog obrazovanja, ped. god. 2008./2009.: 116.382 ukupno, 60.885 m, 55.497 ž</p> <p>-----</p> <p>Broj romske djece obuhvaćenih programima predškolskog obrazovanja, početak ped.god. 2009./2010.: 550, predškolski odgoj: ukupno 379, 210 m, 169 ž predškola: ukupno 180, 96 m, 84 ž⁵³</p>	predškolskim ustanovama
--	--	-------------------------

⁵³ Ured za nacionalne manjine: U RH se pazi na ostvarivanje prava Roma!, 20.6.2010. Dostupno na URL: <http://dalje.com/hr-hrvatska/ured-za-nacionalne-manjine--u-rh-se-pazi-na-ostvarivanje-prava-roma/310796> (pristup: 3.1.2011.)

	<p>Ukupan broj djece obuhvaćenih programima predškolskog obrazovanja, ped. god. 2009./2010.: 121.433 ukupno, 62.959 m, 58.474 ž</p> <p>-----</p> <p>* Drugi potrebni podaci navedeni u UNDP-jevoj tablici nisu dostupni te stoga nisu navedeni u ovoj tablici</p>	
<i>Stopa završetka</i>	<p>Broj romske djece:</p> <ul style="list-style-type: none"> - od ukupno 125 učenika koji su završili OŠ u 2007./2008. šk.god. njih 120 nastavilo je obrazovanje u srednjoj školi u 2008./2009. godini - od ukupno 168 učenika (74 m, 94 ž) koji su završili OŠ u 2008./2009. šk. god., njih 148 	<i>Izješće Akcijskog plana, e-Matica</i>

	<p>(82 m, 66 ž) nastavilo je obrazovanje u srednjoj školi u 2009./2010. šk. god.</p> <p>-----</p> <p>Broj romskih učenika ponavljača:</p> <ul style="list-style-type: none"> - na kraju šk.god. 2008./2009. zabilježeno je ukupno 565 učenika ponavljača (331 m, 234 ž) - na početku šk.god. 2009./2010. zabilježeno je	
--	--	--

	<p>ukupno 523 učenika ponavljača (310 m, 213 ž)</p> <p>-----</p> <p>Ukupan broj djece koja su 2009. godine završila:</p> <p>- OŠ: 47.578, 24.102 m, 23.476 ž</p> <p>- SŠ: 45.331, 22.416 m, 22.915 ž</p> <p>- diplomirali: 30.156, 12.475 m, 17.681 ž</p>	
<i>Stopa odustajanja</i>	<p>Broj romske djece koja nisu završila OŠ u šk.god. 2008./2009.:</p> <p>- ukupno je 136 učenika (68 m, 68 ž) prekinulo školovanje</p>	<i>Izješće Akcijskog plana, e-Matica</i>
<i>Sudjelovanje romske populacije u obrazovanju za odrasle</i>	<p>Broj romskog stanovništva koje sudjeluje u obrazovanju za odrasle:</p> <p>1.09. 2008.- 31. 08. 2009.: 253 polaznika (189 m, 64 ž)</p> <p>1.09.2009.-31.12. 2009. 219 polaznika (149 m, 70 ž)</p>	<i>Izješće Akcijskog plana</i>
<i>Stope pismenosti*</i>	<p>Broj nepismenih Roma: podatak nije poznat</p> <p>Ukupan broj nepismenih stanovnika: 69.777 (1.77%)</p>	<i>Izješće Akcijskog plana; Popis stanovništva 2001.</i>
<p><i>*Trenutno je stopa pismenosti Roma u Hrvatskoj oko 36% dok je to u većinskoj populaciji 81% sa državnim prosjekom u 2002./2003. od 90%⁵⁴ (podaci su iz 2007. godine, noviji podaci nisu dostupni).</i></p>		

Svim sudionicima je jasno kako krajnji uspjeh Desetljeća ovisi o uspješno provedenim mjerama na svim područjima obuhvaćenim NPR-om i APDR-om, za čije provođenje su zadužena određena ministarstva ili institucije koji provođenje mjera više ili manje sustavno prate ovisno o izrađenim mehanizmima i početnim podacima. Veća odgovornost za provedbu mjera treba biti na tijelima regionalne i lokalne uprave, što potvrđuje i uspješna suradnja u provedbi mjera APDR-a u području stanovanja.

⁵⁴ Okvir za praćenje Desetljeća za uključivanje Roma.

E. Uloga organizacija civilnog društva (OCD), nadležnih institucija i lokalnih vlasti u provedbi Desetljeća

U području obrazovanja, izolirani slučajevi dobre prakse na lokalnoj i regionalnoj razini pojavili su se u mahom u Međimurskoj županiji (u kojoj živi najveći broj pripadnika romske nacionalne manjine), čak i prije nego što je Hrvatska postala potpisnica Desetljeća. U skupini školskih izvještaja od 2001. - 2005. godine su detaljno evidentirani podaci o statusu učenika Roma, njihov broj prema ocjenama i razredima, broj učenika 'ponavljajuća', rad romskih pomagača, prisutstvo roditelja na roditeljskim sastancima, dodatne aktivnosti, izostanci, itd. Druge škole su dostavile i prijedloge za poboljšanje kao i dodatne obrazovne aktivnosti, pri čemu su naglasili važnost predškolskog odgoja, dodatnog učenja jezika i dodatne pomoći nakon redovne nastave.⁵⁵

U nastavku teksta navedeno je nekoliko primjera pozitivnih inicijativa i praksi iz civilnog društva, koji mogu poslužiti kao primjeri dobre prakse, koji otvaraju prostor uključivanja i neroma kao korisnika i/ili dionika projekata i programa, čime se upravo i postiže društvena integracija:

- Primjer regionalne inicijative je otvaranje *Predškole za djecu romske nacionalne manjine* koja je počela s radom u rujnu 2010. godine, a nije jedna od mjera APDR-a. *Predškola* se provodi u četiri škole u Međimurskoj županiji, radi se sa sedam skupina s ukupno 120 djece koja će sljedeće godine krenuti u 1. razred te je predviđeno trajanje do kraja šk. god. 2009./2010. Cilj projekta je integracija romske nacionalne manjine i osiguravanje nastavka njihova obrazovanja, odnosno podizanje njihove obrazovne strukture, a financirali su ga Međimurska županija, MZOŠ i Ured za nacionalne manjine RH.⁵⁶ Ovo je odličan primjer sustavne suradnje nacionalnih i lokalnih vlasti na obrazovanju Roma/kinja, koji bi se trebao uspostaviti i u drugim lokalnim sredinama s većim brjem romskog stanovništva te nadići vremenske okvire od godine dana. Zajedno s mjerom individualnog sufinanciranja roditeljskog udjela u predškoli, ova mjera može dati željeni policy učinak.
- Krajem 2010. godine *Mreža centara za obrazovne politike* i *Forum za slobodu odgoja* organizirali su okrugli stol *Sudjelovanje i zastupljenost manjinskih skupina u obrazovanju i doprinos građanskog obrazovanja u stvaranju demokratskih škola*, gdje su predstavljeni rezultati istraživanja o stajalištima i potrebama roditelja u sklopu projekta *Advancing Educational Inclusion and Quality in SE Europe* Instituta "Otvoreno društvo". Poseban naglasak je bio na razlikama između 'većinskih roditelja i roditelja manjinskih grupa' (Roma u uzorku za Hrvatsku), dok rezultati istraživanja u Hrvatskoj upućuju na to da roditelji romske populacije češće izjavljuju da njihovoj djeci škola ne ide dobro, ali su i zadovoljniji količinom i kvalitetom informacija koje dobivaju od škole.⁵⁷
- Na nacionalnoj razini treba spomenuti napore Ureda Pravobraniteljice za djecu, koja je 2009. godine povodom 8. travnja – *Međunarodnog dana Roma* održala sastanak na temu *Zaštita*

⁵⁵ Okvir za praćenje Desetljeća za uključivanje Roma.

⁵⁶ 900 tisuća kuna za Predškolu za djecu romske nacionalne manjine, 12.10.2010. Dostupno na URL: <http://www.medjimurska-zupanija.hr/zdravstvo-socijalna-zastita-i-nacionalne-manjine/900-tisuća-kuna-za-predkolu-za-djecu-romske-nacionalne-manjine.html> (pristup: 17.1.2011.)

⁵⁷ Manjinske skupine u obrazovanju, 17.12.2010. Dostupno na URL: [http://www.hrt.hr/index.php?id=135&tx_ttnews\[tt_news\]=98358&tx_ttnews\[backPid\]=23&cHash=f8f81d6467](http://www.hrt.hr/index.php?id=135&tx_ttnews[tt_news]=98358&tx_ttnews[backPid]=23&cHash=f8f81d6467) (pristup 17.1.2010.)

prava djece pripadnika romske nacionalne manjine⁵⁸ na koji je pozvala predstavnike institucija i organizacija zainteresiranih i nadležnih za osiguravanje zaštite djece, no na sastanku se nisu pojavili predstavnici romske zajednice. To ukazuje na kontinuirani problem opće nezainteresiranosti ili vjerovanja da je nemoguće promijeniti postojeće stanje unatoč naporima. Na samom sastanku su predstavljeni problemi s kojima se susreću institucije kod provedbe APDR-a, kao i prepreke s kojima se djeca pripadnika romske nacionalne manjine svakodnevno susreću, a koje im otežavaju kvalitetno zadovoljavanje potreba te su donešeni zaključci i prijedlozi mogućih rješenja.

- Jedna od romskih udruga, Udruga žena Romkinja *Bolja budućnost*, 2009. godine provela je istraživanje *Život Romkinja u Hrvatskoj s naglaskom na pristup obrazovanju* koje je financirao Fond za obrazovanje Roma (REF). Tekst studije dostupan je na niže navedenom mrežnom izvoru.⁵⁹
- Druge struke indirektno vezane na područje obrazovanja (informacijske znanosti, knjižničarstvo) pokazuju inicijativu, primjerice, korisno je istraživanje informacijskih stručnjaka pod nazivom *Information needs of the Romany minority in Eastern Croatia: pilot study* (2004). Njime je djelomično potvrđena hipoteza istraživanja: da pripadnici romske nacionalne manjine nisu dovoljno svjesni postojanja niti koriste knjižnične usluge koje mogu pomoći u uklanjanju socijalne isključenosti. Također, razina osviještenosti o postojanju i korištenju knjižničnih usluga raste s razinom obrazovanja ispitanih Roma iako polovica svih ispitanika smatra da su knjižnice važne.⁶⁰ Budući da obrazovan i informiran pojedinac ima izravan utjecaj na užu i širu zajednicu u kojoj prebiva, što je jedna od preporuka istraživanja, potrebno je povećati broj i vrstu knjižničnih usluga za pripadnike romske nacionalne manjine. Ova pilot studija iz 2004. godine može poslužiti kao polazišna točka za ocjenu /evaluaciju stanja prije provedbe mjera *Desetljeća* i APDR-a, dok bi se ponovnim provođenjem istoga nakon završetka *Desetljeća* dobio uvid u učinkovitost provedenih mjera te izravne posljedice istih na romsku zajednicu.
- U organizaciji Odbora Hrvatske biskupske konferencije za pastoral Roma i Povjerenstva za pastoral Roma Varaždinske biskupije u suradnji s Caritasom Varaždinske biskupije i Katehetskim uredom Varaždinske biskupije sredinom 2010. godine održan je projekt *Romska odgojna zajednica* u Varaždinu. Cilj projekta je podržati i pomoći romskoj djeci u jačanju i razvijanju vlastitog romskog nacionalnog identiteta, vlastitog ponosa, u razvoju poštovanja prema sebi i prema drugima, u ljubavi prema vlastitoj romskoj tradiciji i kulturi te odgoju u (kršćanskoj) vjeri.⁶¹

---

⁵⁸ Zaštita prava djece pripadnika romske nacionalne manjine, 9.4.2009. Dostupno na URL: <http://www.dijete.hr/hr/naslovnica-mainmenu-1/696-zatita-prava-djece-pripadnika-romske-nacionalne-manjine.html> (pristup 17.1.2011.)

⁵⁹ Život Romkinja u Hrvatskoj s naglaskom na pristup obrazovanju: http://www.socijalna-ukljucenost.net/adminmax/files/Izvjestaj_ZivotiObrazRomkinja.pdf (pristup: 20.1.2011.)

⁶⁰ Petr, K. Information needs of the Romany minority in eastern Croatia: pilot study. *New Library World*, Vol. 105, Number 1204/1205, str. 357-369.

⁶¹ Projekt "Romska odgojna zajednica". Dostupno na URL: http://www.regionalni.com/index.php?option=com_content&task=view&id=763 (pristup 17.2.2011.)

- *Udruga Zora* u suradnji s Međimurskom županijom u prosincu 2010. godine započela je s provedbom projekta *Uključi se!* koji je financijski podržan od strane EIDHR-a (*Europski instrument za demokratizaciju i ljudska prava*). Vrijednost projekta je 60.658,84 EUR, a provodit će se jednu godinu nizom aktivnosti poput integriranih radionica usmjerenih prema integraciji srednjoškolaca hrvatske i romske nacionalnosti. Cilj projekta je ostvarivanje socijalne uključenosti romske manjine u Međimurskoj županiji, a u provedbi će sudjelovati i Učenički dom Graditeljske škole Čakovec, Graditeljska škola, Gospodarska škola Čakovec, Srednja škola Čakovec, Gimnazija Čakovec, Tehnička škola te Srednja škola Prelog. Nakon provedbe radionica, planirana je kampanja *Reci da za...*, izrada dvojezične brošure (*Konvencija o ljudskim pravima*), organizacija dvije izložbe fotografija, izrada promotivnog/edukacijskog video materijala koji će se prikazivati u osnovnim i srednjim školama te lokalnim video postajama.⁶²
- *Klub mladeži Roma Hrvatske* tijekom 2009. godine organizirao je niz povezanih predavanja i praktičnih radionica u prostorima *Kluba*, pod nazivom *Multimedijalni klub i radionice 2009. godine* za starije osnovnoškolce i srednjoškolce romske nacionalnosti. Na tjednim susretima obrađeno je otprilike 50 tema vezanih uz informatičku pismenost – od osnova rada na računalu, rada na internetu te računalne grafike, a *Klub* je osmislio i priručnik *Komunikacija preko interneta* koji se može preuzeti sa njihovih mrežnih stranica.⁶³

---

⁶² Projekt "Uključi me!" povećava socijalnu uključenost Roma, 9.2.2011. Dostupno na URL: <http://www.evarazdin.hr/ukljuci-me-udrug-zora-romi/> (pristup: 17.2.2011.)

⁶³ Klub mladeži Roma Hrvatske. Dostupno na URL: http://www.umrh.hr/Novo/Projekti_programi/Klub2009.htm (pristup: 15.2.2011.)

2. Zapošljavanje Roma/kinja

Kada govorimo o zapošljavanju Roma u 2009. godini, vidljivo je iz *Akcijskog plana Desetljeća za Rome 2005.-2015.* odnosno *Prijedloga Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma za 2009. i 2010. godinu*, da su zadane mjere u potpunosti iste mjere kao i one u *Nacionalnom programu za Rome (NPR)*. Povrh spomenutih dokumenata, postoji i *Nacionalni provedbeni plan za poticanje zapošljavanja za 2009. i 2010. godinu (NPZ)*, kojeg takookođer djelomično analiziramo, a predstavljena je i *analiza aktivnosti nevladinih i međunarodnih organizacija* u ovome području.

A. Mjere Prijedloga Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma i NPRa za 2009. ⁶⁴.

ADPR mjere / NPR mjere	Indikatori mjere	Način praćenja mjere (odgovorna institucija)	PROVEDBA: Broj mjerom uključenih osoba/aktivnosti Romske nacionalne manjine prema Izvješću (NPR-a) za 2007., 2008. i 2009. godinu⁶⁵
1. Stvaranje preduvjeta za zapošljavanje Roma u svim gospodarskim granama; <i>Prijedlog APDRa za 2009. i 2010.</i> detaljnije definira još 4 pod-mjere: <i>Informiranje, izrada radnog profila, treninzi HZZ-a, definiranje Godišnjeg plana za</i>	Pripremne radionice za osposobljavanje i samo zapošljavanje	HZZ	2009. godine – 234 osobe na grupnom informiranju 2009. godine – 489 osoba na individualnom savjetovanju 2009. godine – 22 osobe uključene u radionice

⁶⁴ Prijedlog Akcijskog plana Desetljeća za Rome 2005.–2015., za 2009. godinu. Dostupno na URL: http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:w_F3etV6II0J:www.vlada.hr/hr/content/download/97179/1385866/file/02_02b.pdf+prijedlog+akcijskog+plana+za+rome&hl=hr&gl=hr&pid=bl&srcid=ADGEESjwP4qncF4SGr13DEwTdj8kAWqGFdaM9P0o5qBHvYwVxGbOrbyrLJFIUN19NamOIFBJxcayiAsTS0zJPLuriRGOxQmkVlcj3nl uCChtU9Sh6bQgukYgkkHOI6uloWeWOYH7XMx&sig=AHIEtbTQwTsJbubpLotmThJAaDhRVNKZow (*pristup: 5.1.2011.*)

⁶⁵ Izvješće o provođenju Nacionalnog programa za Rome za 2007., 2008. i 2009. godinu.

<i>poticanje zapošljavanja osoba romske nacionalnosti</i>			
2. Stvaranje preduvjeta uključivanja Roma u programe pripreme za zapošljavanje, procjena preostale radne sposobnosti; <i>Prijedlog APD-Ra za 2009. i 2010. detaljnije definira još 4 mjere: profesionalnog informiranja s naglaskom na osobe starije od 45 godina te procjene preostale radne sposobnosti</i>	Širenje mogućnosti kroz obrazovanje i stjecanje vještina	HZZ	2009. godine – 21 osoba uključena u profesionalno informiranje i savjetovanje 2009. godine – 19 osoba uključeno u procjenu preostale radne sposobnosti
3. Stvaranje preduvjeta za uspostavljanje pozitivne klime kod poslodavaca za zapošljavanje Roma; <i>Prijedlog APDR-a za 2009. i 2010. detaljnije definira još 4 mjere: izradu info materijala, kontakti savjetnika za zapošljavanje i poslodavaca, sastanci dionika na lokalnim razinama, zapošljavanje Roma/kinja na otvorenom tržištu rada</i>	Sastanci s poslodavcima, edukacija poslodavaca	HZZ	2009. godine – 1962 posjeta poslodavcima s ciljem boljeg zapošljavanja 2009. godine – 9 održanih sastanaka vezanih uz problematiku zapošljavanja osoba romske nacionalne manjine na lokalnoj razini 2009. godine – 29 zaposlenih Roma (misli se na ukupan broj zaposlenih Roma na otvorenom tržištu rada, a nisu zaposleni kroz mjere iz NPPZ) ⁶⁶
4. Sustavan rad usmjeren	Priprema poslovnih	HZZ	2009. godine - 4 informiranja o

⁶⁶ Nacionalni plan za poticanje zapošljavanja 2009.-2010. godinu. Dostupno na URL: [www.mingorp.hr/.../Nacionalni_plan_za_poticanje_zaposljavanja_2009_2010_\(NPPZ\).doc](http://www.mingorp.hr/.../Nacionalni_plan_za_poticanje_zaposljavanja_2009_2010_(NPPZ).doc) (pristup: 5.1.2011.)

pružanju pomoći pri samozapošljavanju; <i>Prijedlog APDR-a za 2009. i 2010.</i> detaljnije definira još 2 mjere: <i>grupno i pojedinačno informiranje o samozapošljavanju</i>	planova, tečajevi za vođenje posla, sredstva za početak rada		samozapošljavanju 2009. godine - 0 osoba uključenih u informiranje i savjetovanje o samozapošljavanju
--	--	--	--

B. Nacionalni plan za poticanje zapošljavanja za 2009. i 2010. godinu (NPPZ)

U 2009. godini počinje novi ciklus aktivnih mjera zapošljavanja u Republici Hrvatskoj na temelju *Zajedničkog memoranduma o prioritetima politike zapošljavanja (Joint Assessment of the Employment Policy Priorities of the Republic of Croatia – JAP)*⁶⁷ koji je prihvatila Vlada RH na sjednici održanoj 24. travnja 2008. godine, a 28. svibnja 2008. godine potpisali su ga Povjerenik Europske komisije zadužen za zapošljavanje, socijalna pitanja i jednake mogućnosti i Potpredsjednik Vlade Republike Hrvatske i Ministar gospodarstva, rada i poduzetništva.

Vlada Republike Hrvatske donijela je Odluku o prihvaćanju *Nacionalnog plana za poticanje zapošljavanja za 2009. i 2010.*⁶⁸ s provedbenim mjerama koje slijede prioritete politike zapošljavanja utvrđene u revidiranoj "Lisabonskoj agendi"⁶⁹ o rastu i radnim mjestima. Ključni prioriteti *Nacionalnog plana za poticanje zapošljavanja za 2009. i 2010.*⁷⁰ (za 2009. i 2010. godinu) koje RH namjerava ostvariti kroz ovaj plan su:

- povećanje stopa participacije žena primarne dobne skupine (posebice onih s niskim ili neodgovarajućim vještinama)
- povećanje stopa participacije starijih osoba
- povećanje stopa participacije mladih ljudi
- rješavanje problema dugotrajne nezaposlenosti
- smanjenje nesrazmjera vještina na tržištu rad
- poboljšanje prilagodljivosti radnika i poduzeća
- povećanje ulaganja u ljudski potencijal kroz bolje obrazovanje i vještine
- dobro upravljanje
- izgradnja administrativnih kapaciteta.

⁶⁷ Izvješće o provedbi JIM-a.

⁶⁸ HZMO, Nacionalni plan za poticanje zapošljavanja za 2009. i 2010. Dostupno na URL: <http://www.mirovinsko.hr/default.asp?ID=2151> (pristup: 5.1.2011.)

⁶⁹ Lisabonska strategija. Dostupno na URL: <http://www.ijf.hr/pojmovnik/lisabon.htm>, Međunarodna konferencija i nacionalna radionica: Lisabonska agenda za jugoistočnu Europu. Dostupno na URL: <http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/viewFile/793/738> (pristup: 5.1.2011.)

⁷⁰ HZMO, Nacionalni plan za poticanje zapošljavanja za 2009. i 2010.

Ako usporedimo ključne prioritete *Nacionalnog plana za zapošljavanje* u smislu njihove primjenjivosti na romsku populaciju uviđamo da su od svih ključnih prioriteta primjenjivi (odnosno podudarni sa APDR / NPR mjerama):

- Prioritet 1. - povećanje stopa participacije žena primarne dobne skupine (posebice onih s niskim ili neodgovarajućim vještinama)
- Prioritet 3. - povećanje stopa participacije mladih ljudi
- Prioritet 4. - rješavanje problema dugotrajne nezaposlenosti
- Prioritet 6. - poboljšanje prilagodljivosti radnika i poduzeća

C. Posebne mjere HZZ-a temeljene na APDR i NPR mjerama kao strateškom okviru

HZZ je u svojoj nadležnosti samostalno zadao **posebne mjere koje proizlaze iz mjera spomenutih strateških dokumenata**, odnosno predstavljaju njihovu praktičnu izvedbu kroz sustav zapošljavanja u RH, a sastoje se od aktivnosti:

- 1. Sufinanciranje/financiranje obrazovanja osoba romske nacionalne manjine**
- 2. Sufinanciranje zapošljavanja osoba romske nacionalne manjine u programima javnih radova**
- 3. Sufinanciranje zapošljavanja osoba romske nacionalne manjine u trajanju od 24 mjeseca**
- 4. Osposobljavanje za samozapošljavanje osoba romske nacionalne manjine**
- 5. Financiranje novčane pomoći za vrijeme stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa nezaposlenim mladim osobama romske nacionalne manjine koji su završili srednjoškolsko obrazovanje u četverogodišnjem trajanju i visokoškolsko obrazovanje**

Tako mjere same po sebi čine obvezu odgovornih institucija (HZZ, Vlada RH, Ministarstvo gospodarstva RH i Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa RH.) u ovome području. Zaposlenost na razini cjelokupne populacije u RH u 2009. godini, a pogotovo u 2010. godini, bila je u padu. Primjerice u prvih **6 mjeseci 2009.** godine od ukupno 24.353 osoba, koliko se na području Zagreba u 2009. godini zaposlilo iz evidencije Zavoda za zapošljavanje, samo je 139 pripadnika/ca romske manjine. Udio Roma u ukupnoj nezaposlenosti na razini Grada Zagreba i Zagrebačke županije iznosi 1,3 posto, a na razini RH 1,8%.⁷¹ **Važno je naglasiti da većinu spomenutog broja (139 osoba) čine osobe kratkoročno zaposlene (sezonski poslovi i javni radovi) prema mjeri 2. HZZa.**

Zaključno, krajem prosinca 2009. godine evidentirano ukupno 4.731 nezaposlenih osoba romske nacionalne manjine što čini 1,6% od ukupne nezaposlenosti u Hrvatskoj. Ako znamo da Romi čine 0,2% ukupnog stanovništva RH (ili oko 0,8% po neslužbenim procjenama), **možemo procijeniti da je udio nezaposlenih Roma/kinja u ukupnoj populaciji nezaposlenih u RH osam puta (odnosno dva puta, uzmemo li neslužbene podatke) veći od njihovog udjela u ukupnoj populaciji Hrvatske.**

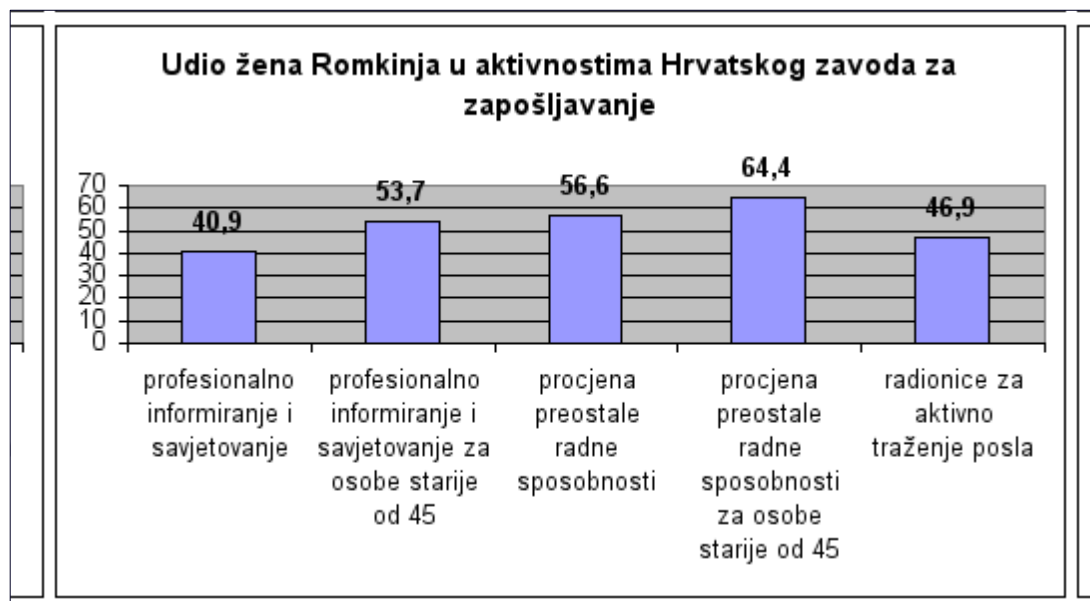
⁷¹ Uključivanje Roma u tržište rada. Dostupno na URL: <http://www.socijalna-ukljucenost.net/hr/news/romi-u-fokusu> (pristup: 5.1.2011.)

Važno je napomenuti da Hrvatski zavod za zapošljavanje ne prikuplja podatke o nezaposlenim osobama prema nacionalnosti, već se broj nezaposlenih osoba romske nacionalne manjine procjenjuje prema prebivalištu iz kojih se osobe prijavljuju u evidenciju nezaposlenih osoba, prema uvjerenjima koje traže za ostvarivanje prava iz sustava socijalne skrbi te poznavanja romskog jezika.

Svojim aktivnostima na prikupljanju podataka, ali i definiranjem konkretnih policy mjera, HZZ pokazuje da aktivno želi provoditi pozitivne mjere strateških dokumenata koje se baziraju na konkretnim zbirnim statističkim podacima (postotci vezani za zapošljavanje i zapošljivost kod stanovnika romskih naselja u odnosu na postotke opće populacije). U tome smislu, HZZ može služiti kao pozitivan primjer pragmatičnog pristupa skupljanju podataka u romskoj zajednici u odnosu na opću populaciju, bez kojeg nije moguće kreiranje posebnih politika / mjera za marginalizirane skupine. Ipak, o učinkovitosti mjera u području zapošljavanja moguće je govoriti tek nakon dužeg vremenskog perioda njihove provedbe, te sustavnog praćenja romske populacije na tržištu rada (razlozi uključivanja i isključivanja iz svijeta rada, učinkovite mjere koje vode ka dugotrajnijoj zaposlenosti i sl.).

D. Pitanje rodne ravnopravnosti, dobi i obrazovanja u području zapošljavanja Roma/kinja u 2009. godini

Nadalje, važno je napomenuti da je prema primjenjenim istraživanjima veći udio žena u ukupnom broju nezaposlenih Roma te on u postotku iznosi 54,9%. Od 54,9% žena, 28,6% je na otvorenom tržištu rada, a 16,7% je uključeno u informiranje i savjetovanje o samozapošljavanju. Rad na postizanju rodne ravnopravnosti važan je element Nacionalnog plana za poticanje zapošljavanja za 2009. i 2010., i tu korelira s APDR-om u području zapošljavanja Roma/kinja.

Udio žena Romkinja u aktivnostima HZZ-a⁷²

⁷² Grafikon preuzet iz prezentacije: Poticanje socijalnog uključivanja Roma – aktivnosti HZZ-a. Dostupno na URL: http://www.hzz.hr/docslike/Krizanec_Zapostljavanje_Roma.pptx (pristup: 5.1.2011.)

Broj nezaposlenih osoba romske nacionalne manjine uključenih u aktivnosti Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u razdoblju od 2007. do 2009. godine (pregled po spolu) predstavljen je u sljedećoj tablici:⁷³

Aktivnost	2007.		2008.		2009.		2007.-2009.	
	UKUPNO	ŽENE	UKUPNO	ŽENE	UKUPNO	ŽENE	UKUPNO	ŽENE
Grupno informiranje	2068	1.211	1563	816	1294	656	4925	2863
Individualno savjetovanje	5288	3025	6023	3436	6500	2879	17811	9340
Radionice - trening za stjecanje vještina traženja posla	423	225	423	198	521	227	1367	650
Profesionalno informiranje i savjetovanje	1533	641	1517	752	514	159	3564	1552
Procjena preostale radne sposobnosti	227	144	164	104	89	51	480	299

S obzirom na dob, većinu nezaposlenih osoba romske nacionalne manjine čine osobe od 20-25 godina života (30,1%), osobe u starosti od 25 -29 godina čine 22,7%, a osobe iznad 35 godina čine tek 12,3% nezaposlenih osoba. Također je bitno napomenuti kako 74,3% nezaposlenih Roma nema završenu osnovnu školu što je ujedno i najveća prepreka pri njihovom zapošljavanju.⁷⁴

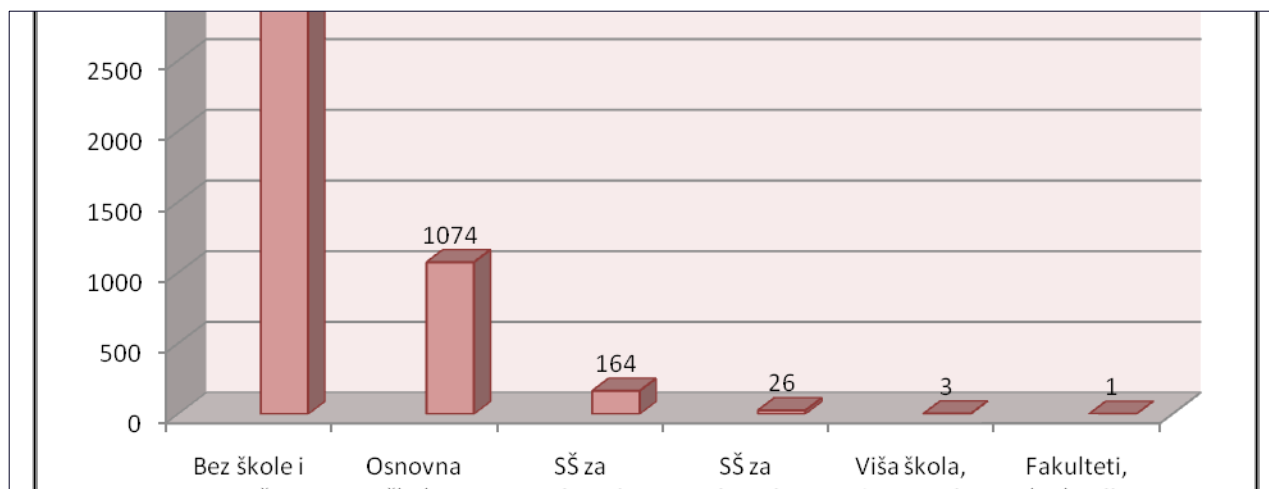
Izješće o provođenju NPR-a za 2007., 2008. i 2009. navodi kako je obrazovna razina glavni faktor otežanog zapošljavanja nezaposlenih Roma/kinja. Tako je prosincu 2009. u evidenciji HZZa bilo 3463 nezaposlenih Roma/kinja, od čega **73,2% bez osnovne škole, 22,7% sa završenom osnovnom školom i 3,5% srednjom školom u trajanju od 3 godine, 0,5% osoba ima završenu srednju školu u trajanju od 4 godine, tri su osobe imale višu školu, a jedna završen fakultet.**

Obrazovna struktura nezaposlenih Roma/kinja⁷⁵

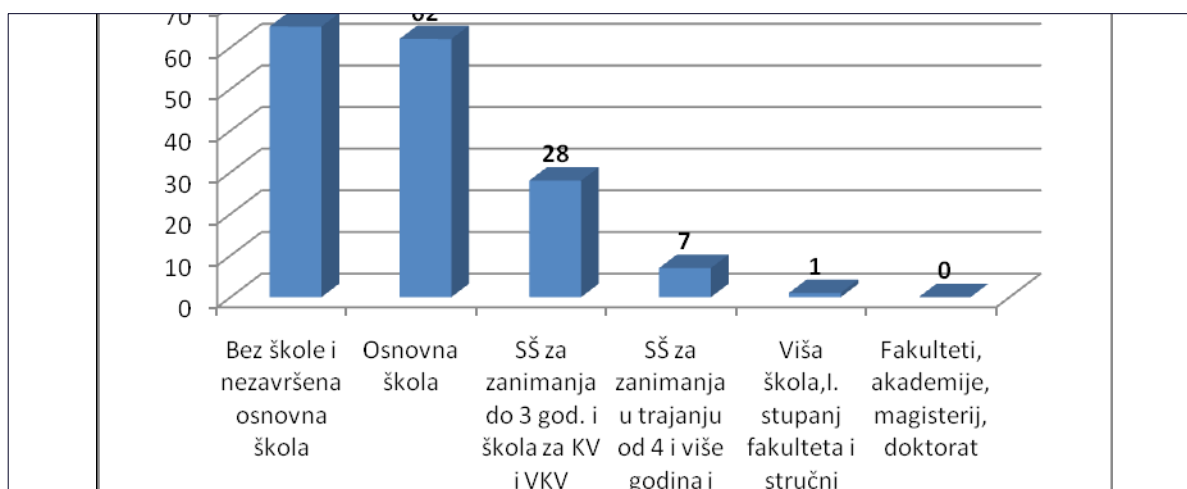
⁷³ Tablica preuzeta iz: Izješće o provođenju Nacionalnog programa za Rome za 2007., 2008. i 2009. godinu.

⁷⁴ Poticanje socijalnog uključivanja Roma – aktivnosti HZZ-a.URL: www.hzz.hr/docslike/Krizanec_Zaposljavanje_Roma.pptx (pristup: 22.2.2011.)

⁷⁵ Grafikon preuzet iz prezentacije: Poticanje socijalnog uključivanja Roma – aktivnosti HZZ-a.

Obrazovna struktura zaposlenih Roma/kinja ⁷⁶

⁷⁶ Grafikon preuzet iz prezentacije: Poticanje socijalnog uključivanja Roma – aktivnosti HZZ-a.

E. Uloga Organizacija civilnog društva (OCD), javnih neovisnih institucija i međunarodnih organizacija

Kada govorimo o temi zapošljavanja Roma u RH, također je važno napomenuti da osim velike i ključne uloge države, veliku ulogu ima i civilno društvo u RH, prvenstveno brojne Romske organizacije, organizacije za ljudska prava i organizacije koje se bave socijalnim uslugama. Ključne romske organizacije civilnog društva koje su se bavile provedbom "Akcijskog plana Desetljeća": Udruga Bolja budućnost, Udruga "Mladeži Roma Hrvatske", Udruga " Romi za Rome" i Udruga Roma Zagreba i zagrebačke županije.⁷⁷

- Veliku ulogu u praćenju provedbe zapošljavanja Roma imalo je i *Vijeće romske nacionalne manjine*⁷⁸ u Zagrebu i to prvenstveno Odbor za zapošljavanje Vijeća romske nacionalne manjine kojim predsjedava g. Veljko Kajtazi. Odbor se bazirao na sustavnom praćenju provedbe mjera zapošljavanja Roma kroz APDR, ali i poticanje inicijativa za zapošljavanje kroz mjere kao što su: predlaganje predstavnika/ca Udruga koji bi imali savjetnika, tj. koordinatora u središnjoj službi Hrvatskog zavoda za zapošljavanja radi poboljšanja zaposlenja pripadnika Romske manjine.
- Važno je spomenuti i projekt iz 2008. godine koje je provela Udruga *Romi za Rome* pod nazivom *Roma Employment Initiative*⁷⁹ koji se financira u sklopu PHARE programa,⁸⁰ tj. predpristupnih fondova EU. Cilj projekta je bio obrazovati i osposobiti dio romske populacije u RH, kroz tri obrazovna programa kako bi stekli znanja i vještine potrebne na tržištu rada i stvaranje brošure pod nazivom *Vodič za zapošljavanje za Rome i Romkinje*.⁸¹ Važno je napomenuti kako se kroz spomenute projekte zaposlilo oko 50 osoba Romske populacije u Hrvatskoj što je gotovo trećina zaposlenih osoba romske nacionalnosti u 2009. godini u cijeloj Hrvatskoj prema već navedenim podacima HZZ-a.
- U 2009. i 2010. godini se provodio projekt *Socijalna uključenost: Potpora marginaliziranim zajednicama, u suradnji UNHCR-a i Ureda Pučkog pravobranitelja*.⁸² Cilj je dvaju partnera

⁷⁷ Vijeće nacionalne romske manjine Grada Zagreba. Dostupno na URL: <http://www.romi-zagreb.hr/izvestaji-zaposljavanje3.html> (pristup: 5.1.2011.)

⁷⁸ Vijeće romske nacionalne manjine Grada Zagreba. Dostupno na URL: <http://www.romi-zagreb.hr/> (pristup: 5.1.2011.)

⁷⁹ HZZ, Projekt REI – Roma Employment Initiative. Dostupno na URL: <http://www.hzz.hr/default.aspx?id=5368> (pristup: 5.1.2011.)

⁸⁰ Pretpristupni programi EU. Dostupno na URL: <http://www.entereurope.hr/page.aspx?PageID=159#phare> (pristup: 5.1.2011.)

⁸¹ **Vodič za zapošljavanje za Rome i Romkinje. Dostupno na URL:** http://www.zamirzine.net/IMG/pdf/vodic_za_zaposljavanje.pdf (pristup: 5.1.2011.)

⁸² Predstavljanje projekta: "Socijalna uključenost: potpora marginaliziranim zajednicama." Dostupno na URL: <http://www.ombudsman.hr/en/component/content/article/34-novosti-iz-ureda/199->

razmotriti održivosti projekta i mogućnosti nastavka odvijanja projektnih aktivnosti u 2011. godini. Riječ je o projektu financiranom kroz višekorisnički IPA program koji na regionalnom nivou provodi UNHCR, a kojemu je svrha pružiti pomoć pripadnicima/ama romske zajednice pri regulaciji pravnog statusa u državama u kojima žive, koji predstavlja osnovu za ostvarivanje prava na zaposlenje te socijalnih prava.

- U sklopu promicanja prava Roma važno je spomenuti i **studentsku nagradu za mir Veleposlanstva Norveške u RH**, koja je dodijeljena Dušku Kostiću iz Belog Manastira za napore koje je uložio za poboljšanje uvjeta Roma/kinja u Hrvatskoj na području obrazovanja, zapošljavanja i socijalne uključenosti.⁸³

3. Stanovanje Roma/kinja

Povjerenstvo za praćenje provedbe Nacionalnog programa za Rome izradilo je **Prijedlog Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma za 2009. i 2010. godinu**, koji uključuje i mjere rješavanja pitanja stanovanja pripadnika/ca romske nacionalne manjine koje su u nadležnosti dvaju tijela vlasti: **Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva (MZOPUG) i Ministarstva regionalnog razvoja, šumarstva i vodenog gospodarstva (MRRSVG)**, a izrađen je sukladno strateškom okviru, tj. APDR-u. Naš pregled u području stanovanja Roma/kinja također donosi prikaz provedenih mjera **lokalnih vlasti (županija)** kao i velike **EU projekte namijenjene unapređenju stambenih uvjeta u kojima Romi/kinje žive.**

A. Prijedlog Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma za 2009. i 2010. godinu, Mjere u području stanovanja prema Prijedlogu APDR-a za 2009./2010 u nadležnosti MZOPUG-a⁸⁴

Mjere APDR 2005 – 2015. godine	Indikator mjere	Nadležna institucija za provedenje mjere
---------------------------------------	------------------------	---

[predstavljanje-projekta-socijalna-ukljuenost-potpورا-marginaliziranim-zajednicama.html](#) (pristup: 5.1.2011.)

⁸³ Croatian Roma receives Student Peace Prize. Dostupno na URL: http://www.norwegianembassy.hr/News_and_events/Croatian-Roma-receives-Student-Peace-Prize/ (pristup: 5.1.2011.)

⁸⁴ Prijedlog Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma za 2009. i 2010. godinu.

1. Stvaranje preduvjeta za prostorno rješavanje, uređenje i opremanje lokacija naseljenih Romima	1. Broj lokacija (naselja) za koje su stvoreni prostorno planski preduvjeti za legalizaciju (izrađeni svi PP) 2. Opremljenost lokacija (naselja) za koje su stvoreni prostorno planski preduvjeti za legalizaciju infrastrukturom (komunalnom, prometnom, društvenom)	MZOPUG
2. Izrada županijskih programa aktivnosti i mjera za unapređenje stanja prostora i uvjeta stanovanja na lokacijama naseljenim Romima	Broj izrađenih županijskih programa i primjena	MZOPUG
3. Osiguranje sredstava za pomoć u financiranju provedbe APDR-a	Potreban iznos za provedbu APDR-a je 180.000,000 kuna iz državnog proračuna.	MZOPUG

Mjere u području stanovanja prema Prijedlogu APDR-a za 2009./2010. u nadležnosti MRRSVG-a⁸⁵

Mjere APDR 2005 – 2015. godine	Indikator mjere	Nadležna institucija za provedenje mjere
1. Početak uređenja i opremanja naselja (parcelacija zemljišta, izvedba infrastrukture: komunalne, prometne, socijalne)	- Povećanje standarda i kvalitete življenja, - bolja i veća dostupnost potrebnih roba i usluga, - smanjenje osjećaja izoliranosti i zaboravljenosti, - ujednačeni uvjeti življenja u svim dijelovima općine, - poticaji za bavljenje obrtom i malim poduzetništvom	MRRSVG
2. Uspostava kontinuiranog praćenja stanja lokacija naseljenih Romima	Imenovanja županijskih koordinatora za što realnije i kontinuirano praćenje stanja lokacija naseljenih Romima, a	MRRSVG

⁸⁵ Prijedlog Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma za 2009. i 2010. godinu.

	sve u cilju bolje ažurnosti i učinkovitosti.	
--	--	--

Budući da ne postoji objedinjeni izvještaj provedenih mjera prema APDRu za 2009. i 2010. godinu, nedostaju podaci o provedbi, odnosno rezultatima implementacije predloženih mjera.

B. Mjere Nacionalnog program za Rome i provedba u području stanovanja u 2009.

Prema *Nacionalnom programu za Rome* terminologija je drugačija, pa se *stanovanje* označava kao *prostorno uređenje*. **Ciljevi NPR-a u području stanovanja su:**

- Istražiti prostorni razmještaj lokacija naseljenih Romima
- Urbanističko uređenje lokacija naseljenih Romima
- Izrada županijskih programa za legalizaciju lokacija naseljenih Romima

Važno je naglasiti da se NPR u uvodnom tekstu ograđuje od prikupljanja etnički diversificiranih podataka uz konstataciju da se na toj osnovi ne vode podaci o prostoru i korisnicima prostora, te da iz postojećih izvora nije moguće prikupiti podatke i temeljem toga dati posve relevantan pregled i ocjenu stanja izdvojenih lokacija naseljenih pretežito ili isključivo Romima. Ipak, da se razaznati da su mjere usmjerene na one županije s većim postotkom romske populacije, te da nadalje svaka od županija radi prostorne planove te provodi ostale mjere vezane za tradicionalno "romska" naselja.

Također, držimo važnim istaknuti da se pristup nadležnih institucija kroz mjere ne temelji na principu razvoja zajednice, kojim bi se u mjere uključivale sve skupine društva (Romi i neromi). Valjalo bi razmotriti mogućnost da se paralelno s pristupom u kojem je cilj pravno pa zatim infrastrukturno urediti romska naselja, primjenjuju i mjere koje bi omogućile razvojne programe. Ovakav pristup ne bi bio samo na tragu nastojanja međunarodnih aktera da afirmiraju pravo na razvoj,⁸⁶ već bi bio u skladu sa stajalištem većine europskih Roma koji procjenjuju razinu svojih ljudskih prava prvenstveno s gledišta praktičnog ostvarivanja kvalitetnog obrazovanja, stanovanja i zaposlenja.⁸⁷

Predložene mjere za stanovanje prema NPR-u.⁸⁸

Mjera:	Nositelj mjere:
1. Istraživanje prostornog razmještaja i karakterizacija lokacija naseljenih Romima na području Republike Hrvatske	Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja (koordinator provedbe mjere), Znanstveno istraživačka institucija u suradnji s nadležnim stručnim službama jedinica lokalne i područne

⁸⁶ Deklaracija *Right to Development (1986)*. Dostupno na URL: <http://www.un.org/documents/ga/res/41/a41r128.htm> (pristup 22.2.2011.)

⁸⁷ Kirova, I. The Decade of Roma Inclusion : addressing racial discrimination through development. UN Chronicle, rujan 2007. Dostupno na URL: http://findarticles.com/p/articles/mi_m1309/is_3_44/ai_n24217347/ (pristup: 22.2.2011.)

⁸⁸ Izvješće o provođenju Nacionalnog programa za Rome za 2007., 2008. i 2009. godinu.

	(regionalne) samouprave, mjesnim samoupravama, vijećima/predstavnicima romske nacionalne manjine, predstavnicima romskih udruga i drugim nevladinim organizacijama.
2. Izrada županijskih programa aktivnosti i mjera za unaprjeđenje stanja prostora i okoliša lokacija naseljenih Romima	Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja (koordinator provedbe mjere), Znanstveno istraživačka institucija u suradnji s nadležnim stručnim službama jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, mjesnim samoupravama, vijećima/predstavnicima romske nacionalne manjine i predstavnicima romskih udruga .
3. Poticanje rješavanja imovinsko-pravnih odnosa na državnom zemljištu	Ured za državnu imovinu Vlade Republike Hrvatske u suradnji s jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave.
4. Provedba županijskih programa aktivnosti i mjera za unaprjeđenje stanja prostora i okoliša lokacija naseljenih Romima	Županijski zavodi za prostorno uređenje onih županija koje imaju predmetnu problematiku u suradnji s jedinicama lokalne samouprave, županijskim vijećima/predstavnicima romske nacionalne manjine, predstavnicima romskih udruga i drugim nevladinim organizacijama.
5. Kontinuirano praćenje stanja lokacija naseljenih Romima	Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja (kao koordinator provedbe mjere), županijski zavodi za prostorno uređenje, općine i gradovi.

Od navedenih mjera prema NPR-u u *Izveštaju za 2007., 2008. i 2009. godinu* konkretne aktivnosti nalazimo u provedbi **Mjere 2 (Izrada županijskih programa aktivnosti i mjera za unaprjeđenje stanja prostora i okoliša lokacija naseljenih Romima)** i provedbi **Mjere 4 (Provedba županijskih programa aktivnosti i mjera za unaprjeđenje stanja prostora i okoliša lokacija naseljenih Romima)**.

- Provedba Mjere 2 prema NPR-u za 2009. godinu:

Broj izrađenih i usvojenih županijskih programa: 13

Broj županijskih programa u izradi: 1

Izrađeni i usvojeni županijski programi odnose se na slijedeće županije:

- 4 Zagrebačka županija, Sisačko-moslavačka županija, Karlovačka županija, Varaždinska županija, Koprivničko-križevačka županija, Bjelovarsko-bilogorska županija, Ličko-senjska županija, Virovitičko-podravska županija, Brodsko-posavska županija, Osječko-baranjska županija, Istarska županija, Međimurska županija i **Grad Zagreb. Program Primorsko-goranske županije je u izradi.**

Prema NPRu izvješću za 2007., 2008. i 2009. godinu županije se dijele na tri osnovne kategorije:

1. Županije koje navode da na svom teritoriju **nemaju evidentirana područja naseljena Romima** niti romska domaćinstva (6): *Krapinsko-zagorska, Požeško-slavonska, Zadarska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska i Dubravačko-neretvanska županija;*
2. Županije koje procijenjuju da postoji **određeni broj područja integriranih u postojeća naselja gradova ili općina, kao dijelovi tih naselja, ali na površini druge namjene, te su stoga bespravna** (8): *Zagrebačka, Karlovačka, Bjelovarsko-bilogorska, Brodsko-posavska, Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska, Istarska županija i Grad Zagreb;*
3. **Županije s izraženom problematikom (s izdvojenim lokacijama i/ili integriranim u postojeća naselja)** (7): *Sisačko-moslavačka, Varaždinska, Koprivničko-križevačka, Primorsko-goranska, Ličko-senjska, Virovitičko-podravska i Međimurska županija*

- Provedba Mjere 4 prema NPR-u za 2009. godinu:

Navedeni rezultati provedenog na području Mjere 4 prema *Izvešću o provedbi NPR-a za 2007., 2008. i 2009. godinu* skup su nepotpunih *Izvešća o provedbi Županijskih programa* u nekoliko županija (Osječko-Baranjskoj, Gradu Čakovcu i Gradu Slavonskom Brodu) bez podataka o uspješnosti provedbe mjera Županijskih programa, te *Izvešće provedenih mjera na području Grada Zagreba*, te kao takvi ne predstavljaju cjelovit pregled izvedbe mjera u području stanovanja.

Za izdvojiti je podatak da je MZOPUG u 2009. godini u cijelosti **osigurao sredstva za izradu prostornih planova u Slavonskom Brodu** za DPU "Novo naselje u mjesnom odboru Josip Rimac." U gradu Zagrebu osnovano je *Stručno povjerenstvo za provedbu Gradskog programa aktivnosti i mjera za unapređenje stanja prostora i okoliša lokacija naseljenih Romima*. Rad Povjerenstva je bio usmjeren na lokacije naseljene Romima koje su u navedenom gradskom programu istaknute kao najugroženije: *III. Struge iza broja 40, Kozari putevi, Sisačka – Burićeva, Plinarsko naselje, Folnegovićevo naselje, Savica Šanci istočno od Toplane, Petruševac, Vučak, Vukomerečka 93 i Savica Šanci – centar male privrede*, na kojim je lokacijama u 2009. **Grad Zagreb uložio u: sanaciju pristupnih puteva na lokacijama, vodoopskrbu i odvodnju i odvoz smeća i drugog otpada po lokacijama.**

C. PHARE i IPA fondovi Europske unije i projekti namijenjeni unapređenju uvjeta stanovanja Roma/kinja u RH

U 2009. godini iz **PHARE programa Europske Unije** izdvojeno je 670 tisuća EUR (4.824.000,00 kn) za završetak radova na uređenju komunalne infrastrukture u romskom naselju **Parag/Općina Nedelišće** u Međimurskoj županiji. Osim Paraga, planirano je i uređenje još tri naselja u Međimurskoj županiji (Lončarevo, Piškorevac i Pribislavec) u što se planira uložiti 3,5 milijuna EUR sa sufinanciranjem od 23% od strane Vlade RH. U sklopu **IPA programa** planirana su uređenja još dvaju naselja: **Orehovice i Sitnice u Međimurju**. Troškovi tih uređenja su 2,5 milijuna EUR sa sufinanciranjem Vlade od **833.000,00 EUR (6.000.000,00 kn)**.

4. Zdravstvena zaštita Roma/kinja

Djelovanje sustava zdravstvene zaštite u Republici Hrvatskoj u nadležnosti je *Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo* koje koordinira županijske zavode za javno zdravstvo.⁸⁹ Pravo na zdravstvenu zaštitu pripadnici romske nacionalne manjine ostvaruju na dva načina:

- ukoliko imaju građanski status u RH, ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu u skladu s odredbama *Zakona o zdravstvenoj zaštiti*⁹⁰ i *Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju*⁹¹ kao i svi drugi građani Hrvatske
- za Rome koji nemaju regulirano državljanstvo, uvjeti i način ostvarivanja zdravstvene zaštite utvrđeni su *Zakonom o zdravstvenoj zaštiti stranaca u RH*.⁹²

Broj aktivno osiguranih Roma/kinja nizak je poradi visoke stope nezaposlenosti, dok određeni broj zdravstveno neosiguranih Roma/kinja ostvaruje zdravstvenu zaštitu sukladno *Pravilniku o mjerilima i postupku za utvrđivanje nesposobnosti za samostalan život i rad i nedostatak sredstava za uzdržavanje za osobe s prebivalištem u RH kojima se zdravstvena zaštita ne osigurava po drugoj osnovi*.⁹³

Pri Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi u prosincu 2010. godine registrirano je sveukupno 42 605 korisnika socijalne pomoći (22 035 ž, 20570 m) u kategoriji radno sposobnih a nezaposlenih osoba, dok je ukupno 507 korisnika zaposleno i prima socijalnu pomoć. Podaci se objavljuju mjesečno, i ne donose podatke o nacionalnoj pripadnosti korisnika.⁹⁴ Ukoliko usporedimo županije s najvećim brojem korisnika socijalne pomoći s županijama u kojima živi najveći broj Roma, vidljiva je gotovo potpuna dosljednost uzorka, izuzev Šibensko-kninske županije koja ima najveći broj korisnika socijalne skrbi a nije među županijama u kojima živi veći broj Roma.

A. Akcijski plan Desetljeća za uključivanje Roma 2005. - 2015.

Mjere *Nacionalnog programa i APDR-a za 2009. i 2010. godinu* donekle se podudaraju, iako je razlika u fokusiranosti samih mjera i obuhvatu, a sistematizirane su u sljedećoj tablici.

⁸⁹ Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Dostupno na URL: <http://www.hzjz.hr/povijest/zakon.htm> (pristup: 10.1.2011.)

⁹⁰ Zakon o zdravstvenoj zaštiti. Dostupno na URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/306294.html> (pristup 10.1.2011.)

⁹¹ Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju. Dostupno na URL: <http://www.zakon.hr/z/192/Zakon-o-obveznom-zdravstvenom-osiguranju> (pristup: 10.1.2011.)

⁹² Zakon o zdravstvenoj zaštiti stranaca u Republici Hrvatskoj. Dostupno na URL: http://www.vlada.hr/hr/preuzimanja/zakoni_i_uredbe/zdravstvena_zastita/zakon_o_zdravstvenoj_zastiti_stranaca_u_republici_hrvatskoj_narodne_novine_114_97 (pristup: 10.1.2011.)

⁹³ Pravilnik o mjerilima i postupku... Dostupno na URL: http://www.hzzo-net.hr/dload/pravilnici/14_01.pdf (pristup: 10.1.2011.)

⁹⁴ MZSS, Mjesečna statistička izvješća o korisnicima i pomoćima u socijalnoj skrbi u RH. Dostupno na URL: http://www.mzss.hr/hr/zdravstvo_i_socijalna_skrb/socijalna_skrb/statisticka_izvjesca/mjesečna_izvjesca_a_2010 (pristup: 14.2.2011.)

<i>Mjere Nacionalnog programa</i>	<i>Mjere APDR-a za 2009. i 2010. godinu</i>
Zdravstveni odgoj i prosvjećivanje Roma, a posebno žena	Zdravstveno prosvjećivanje o planiranju obitelji i očuvanju reproduktivnog zdravlja te mjerama sigurnog majčinstva, posebice u skupini trudnica i babinjača (edukacija Roma pomagača, edukacija romskih obitelji preko patronažnih timova) Sustavan rad na poboljšanju higijensko-sanitarnih uvjeta u stanovima i naseljima – mjere deratizacije u svrhu stvaranja higijenskih preduvjeta za sprečavanje nekih zaraznih bolesti; ostale mjere (pristup zdravstveno ispravnoj vodi za piće, sanitarni uvjeti) osigurati kroz poboljšane uvjete stanovanja
Provođenje anketiranja u vezi sa zdravljem	Sustavan rad na poboljšanju zdravlja romske dojenčadi i djece provođenjem zdravstvenih mjera u odnosu na najučestalije utvrđene uzroke pobola i smrti, obuhvat županija prema mogućnostima provođenja, uz provođenje zdravstvenog prosvjećivanja roditelja i preventivnih i kurativnih mjera zdravstvene zaštite
Poboljšanje cijeptog obuhvata	Sustavan rad na poboljšanju zdravlja romske dojenčadi i djece izjednačavanjem procijepljenosti romske djece s ostalom populacijom, odnosno poboljšanje cijeptog obuhvata
Poboljšanje uvjeta rada patronažne skrbi romske populacije	
Borba protiv alkoholizma, pušenja duhana i drugih ovisnosti	Školovanje i osposobljavanje pripadnika romske zajednice za zdravstvena zanimanja
Praćenje ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu djece i žena	

B. Provedba APDR-a i NPR-a u području zdravstvene zaštite u 2009. godini

Praćenje provođenja mjera NPR-a i APDR-a nije sustavno niti dostatno za utvrđivanje njihove stvarne provedbe jer se podaci u zdravstvenom sustavu ne unose prema nacionalnoj pripadnosti pučanstva. Također, dostupni podaci su tek oni predstavljeni u *Izvešću o provedbi Nacionalnog programa za 2007., 2008. i 2009. godinu*⁹⁵ (koje je izrađeno na temelju *Izvešća Ministarstva zdravstva*

⁹⁵ Izvešće o provedbi Nacionalnog programa za 2007., 2008. i 2009. godinu.

i socijalne skrbi i Izvješća Grada Zagreba) i Izvješću o provedbi Zajedničkog memoranduma o socijalnom uključivanju Republike Hrvatske u 2009. godini (JIM).⁹⁶ Budući da dostupni podaci prate tek provedbu mjera NPR-a i s obzirom na nepostojanje Izvješća za provedbu APDR-a, donosimo samo podatke o provedbi mjera NPR-a.

Mjere NPR-a	Izvješće o provedbi NPR-a za 2007., 2008. i 2009. godinu; JIM
Zdravstveni odgoj i prosvjećivanje Roma, a posebno žena	<ul style="list-style-type: none"> • 36 epidemioloških izvida i zdravstveni odgoj u romskim naseljima i školama* • redovni sistematski pregledi u okviru redovnog programa rada <i>Djelatnosti školske medicine</i> • u školama s većom zastupljenošću romske djece održana su predavanja i za roditelje o razvijanju higijenskih navika, pravilne prehrane i zaštite od zaraznih bolesti* • Savjetovalište za djecu pruža djeci romske nacionalnosti velik broj savjeta, SMS-om i e-mailom* • Programi prosvjećivanja roditelja romske djece na temu <i>Prevencija ozljeđivanja male djece</i> i <i>Prevencija nasilja uz popratne informativne materijale**</i>
Provođenje anketiranja u vezi sa zdravljem	<ul style="list-style-type: none"> • Ispitivanja 133 osobe; 64 m, 69 ž (anketni upitnik SF36) – u <i>Izvješću</i> su korišteni neobrađeni podaci u kojima većina ispitanika svoje zdravstveno stanje procjenjuje vrlo dobrim**
Poboljšanje cijepnog obuhvata	<ul style="list-style-type: none"> • Procijenjeni cijepni obuhvati romske djece predškolske dobi su nešto niži od obuhvata u ostale djece, iznose 85% za prvu DTP revakcinaciju te do 90% za MPR primovakcinaciju (<i>JIM</i>)* • u slučaju neodazivanja roditelja na pozive liječnika, provode se povremene akcije dopunskih cijepljenja* • u školskoj dobi, obuhvati se izjednačavaju s obuhvatima kod ostale djece (<i>JIM</i>)
Poboljšanje uvjeta rada patronažne skrbi romske	<ul style="list-style-type: none"> • Patronažne sestre Doma zdravlja

⁹⁶ Izvješće o provedbi JIM-a.

populacije	<p>Čakovec više puta mjesečno odlaze u romska naselja gdje istovremeno provode i zdravstveni odgoj stanovništva*</p> <ul style="list-style-type: none"> • Epidemiolog je obišao dvije lokacije romskih naselja na području Velike Gorice, prilikom čega su registrirana sva djeca (<i>podaci iz JIM-a, bez brojčanih pokazatelja</i>)
Borba protiv alkoholizma, pušenja duhana i drugih ovisnosti	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Zajedno protiv droge</i>*** • <i>Droge, ne hvala</i>*** • <i>Unapređenje i očuvanje zdravlja žena Romkinja</i>***
Praćenje ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu djece i žena	<ul style="list-style-type: none"> • Provedena su akcije deratizacije i dezinfekcije u četiri romska naselja (Struge, Plinarsko naselje, lokacija Vučak i Savica Šanci) koje su uključivale sve stambene jedinice i njihova dvorišta te na koje je utrošeno 221.200,00 kn***
<p>* Međimurska županija ** Primorsko goranska županija *** Grad Zagreb</p>	

Zbog složenosti situacije i specifičnosti položaja Roma, vrlo je teško utjecati na poteškoće s kojima se Romi susreću u ostvarivanju prava te na njihovo uključivanje u postojeći zdravstveni sustav.

C. Uloga organizacija civilnog društva (OCD), javnih neovisnih institucija i međunarodnih organizacija

Važno je spomenuti da osim države i lokalnih vlasti, važnu ulogu u provođenju mjera imaju i organizacije civilnog društva. Neke od inicijativa su:

- **Mama je mama: maloljetničke trudnoće i majčinstvo** – projekt je nastao kao odgovor na sve izraženije rizično spolno ponašanje te pojavu maloljetničkih trudnoća i majčinstva⁹⁷ sa ciljem prevencije rizičnih ponašanja mladih te pružanja psihosocijalne pomoći i podrške maloljetnim trudnicama, majkama i njihovim obiteljima. U vrlo dobro osmišljenim i pripremljenim publikacijama dostupno je mnoštvo informacija o svim aspektima maloljetničkih trudnoća za buduće majke i roditelje. Projekt je posebice zanimljiv zbog mogućeg pozitivnog utjecaja i smanjivanja velikog broja maloljetničkih trudnoća kod romske nacionalne manjine, iako se

⁹⁷ Prema podacima HZJZ-a, tijekom 2009. godine zabilježeno je 1635 roditelja starosti do 19 godina (<http://www.hzjz.hr/publikacije/porodi2009.pdf>). Zabilježeno je povećanje broja legalnih prekida trudnoće (378 slučajeva ili 8,5% od ukupnog broja prekida trudnoća) u istoj dobnoj skupini u odnosu na 2008. godinu (http://www.hzjz.hr/publikacije/prekidi_2009.pdf)

zbog nedostatka diversificiranih podataka, projekt nije bavio specifično romskom populacijom.⁹⁸

- Udruga žena Romkinjinja *Bolja budućnost* održavala je radionice i predavanja na temu ženskog zdravlja u romskim naseljima u Zagrebu. Najčešće su teme bile spolne bolesti, odgovorno spolno ponašanje i prevencija maloljetničkih trudnoća no polaznici radionica često su pokazivali zanimanje i za pitanja o osnovnoj zdravstvenoj zaštiti. Na predavanjima su se dijelili i materijali za dodatnu edukaciju Roma.⁹⁹
- Udruga Roma Hrvatske *Zlatna Kobra* održala je dvodnevni seminar za mlade Rome/kinje o prevenciji droge, alkohola i nikotina. Cilj seminara bio je osigurati sudionicima stjecanje novih znanja o ovisnostima o spomenutim opijatima kako bi bili što uspješniji u organiziranju preventivnih aktivnosti na tu temu. Na seminaru je sudjelovalo 25 mladih Roma iz Pule, Rijeke, Čakovca, Bjelovara, Popovače, Slavonskog Broda i Zagreba, a imali su prilike sudjelovati u radionicama i simulacijama stvarnih situacija kojima su mladi izloženi te su na kraju podijeljeni i edukativni materijali.¹⁰⁰

U području zdravstva postoji najveći prostor za poboljšanje i produbljivanje suradnje između nadležnih institucija (HZJZ, lokalni domovi zdravlja) i organizacija civilnoga društva. Kako bi inicijative s usko lokalne razine došle na razinu utjecaja na javne politike, potrebno je dodatno uključiti i pravobraniteljske institucije (Pravobraniteljica za djecu, Pučki pravobranitelj, MZSS) i Vladu.

---

⁹⁸ Mama je mama. Dostupno na URL: <http://www.udrugaroditeljkapk.hr/mama-je-mama/141-o-projektu> (pristup 15.2.2011.)

⁹⁹ Prevencija ženskog zdravlja. Dostupno na URL: <http://www.uzrh-bb.hr/projekti/prevencija-zenskog-zdravlja.html> (pristup: 15.2.2011)

¹⁰⁰ Dvodnevni seminar za mlade Rome. Dostupno na URL: <http://www.nazifmemedi.com/index.php?showById=22> (pristup: 15.2.2011.)

IV. Pregled dosadašnjeg monitoringa, raspoloživosti i dostupnosti podataka, te pregled indikatora za praćenje Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma 2005.- 2015.

U studenom 2008. godine UNDP Hrvatska dao je izraditi studiju *Okvir za praćenje Desetljeća za uključivanje Roma Hrvatska* s osnovnim ciljem identifikacije metoda prikupljanja etnički diversificiranih podataka koja rabe tijela za provedbu APDR-a, te predlaganja mogućih načina ujednačavanja procedura izvještavanja i prikupljanja etnički diversificiranih podataka. Opći cilj studije bio je poboljšati praćenje, a time i provedbu strateških dokumenata vezanih za integraciju Roma/kinja.

Dostupnost i način prezentacije podataka o napretku te utvrđivanje indikatora mjera *Desetljeća* prepoznati su kao glavni problem. Prepoznato je kao problematično i nerazlikovanje mjera od širih, općih ciljeva, kao i nemogućnost mjerenja napretka u smislu ishoda / učinaka za korisnike. Ova studija nadalje predlaže, odnosno identificira indikatore socijalne uključenosti relevantne za praćenje *Desetljeća* u sva četiri područja. Također rangira podatke za svaki od indikatora, indikatore s obzirom na **dostupnost** podataka, **pristupačnost** i **pouzdanost** te daje **smjernice za njihovo izračunavanje**.

Međutim, zbog nesustavnog prikupljanja etnički diversificiranih podataka te njihove javne nedostupnosti, u svojoj smo analizi provedbe od *Okvirom* predloženih indikatora mogli koristiti samo one u području obrazovanja, budući da u tom segmentu postoji najšira (iako ne potpuna) baza prikupljenih statističkih podataka, te relativno dobro utvrđeni indikatori. Godišnji izvještaji o provedbi APDR-a javno su dostupni na stranicama MZOŠ-a. Kod ostala tri područja, koristili smo samo jedan do dva tipa podataka za indikatore.

Tako smo kod pregleda provedbe mjera u području **obrazovanja** koristili samo sljedeće indikatore, za koje postoje izvori/dostupni podaci: *Stopa upisa na svim razinama obrazovanja; Stopa ostvarenja/ pohađanja škole; Sudjelovanje u predškolskom odgoju; Stopa završetka obrazovanja; Stopa odustajanja od obrazovanja; Stopa romske populacije u obrazovanju odraslih; Stopa pismenosti.*

1 U odnosu na dosadašnji opseg i kvalitetu prikupljanja podataka u obrazovanju, posljednji podaci *Izvešća o provedbi APDR-a* su znatno izdašniji i pregledniji što još uvijek nije slučaj u drugim područjima.

1 U području **zapošljavanja** također ima znatnih pomaka u prikupljanju podataka za praćenje indikatora od strane HZZ-a. Tako od *Okvirom* predloženih indikatora, predmetna izvješća HZZ-a iz ovog područja pružaju podatke o tri indikatora: *stope nezaposlenosti u romskoj populaciji u odnosu na ukupnu u RH, dužini nezaposlenosti kod pripadnika romske populacije te nezaposlenosti prema razini obrazovanja.*

Kod **stanovanja i zdravstva**, međutim, nismo mogli uopće koristiti predložene indikatore zbog nepostojanja etnički diversificiranih podataka koji bi ih popratili. U tim će se područjima morati intenzivno raditi na utvrđivanju najvažnijih indikatora, i pratećih podataka za koje nadležne institucije trebaju sustavno početi prikupljati zbirne podatke za romsku nacionalnu manjinu.

Važno je naglasiti kako je u pojedinim institucijama čak **vidljiv otpor** prema takvom sakupljanju podataka u cilju kreiranja javnih politika u ovome području.¹⁰¹

Zaključno, nužna je revizija indikatora, uz mogućnost smanjenja njihova broja, ali i osiguravanja da nadležna tijela tada doista počnu prikupljati podatke u odnosu na određeni indikator,

¹⁰¹ U Izvješću JIM-a za 2009. godinu, str 75., Hrvatski zavod za javno zdravstvo zaključuje: "*Ne postoji potreba za poboljšanjem pristupa i kvalitete zdravstvenih usluga za romsku djecu, jer im je zdravstvena zaštita jednako dostupna kao i drugoj djeci u RH, isto tako i kvaliteta zdravstvene zaštite je jednaka. Činjenica je da u nekim županijama roditelji romske djece ne koriste mogućnosti koje im stoje na raspolaganju i time, između ostalog, krše Zakon o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti.*"

što se posebno odnosi na nadležna tijela u područjima stanovanja, zdravstva, i u manjoj mjeri zapošljavanja i obrazovanja. Ohrabruje stoga najava Ureda za nacionalne manjine da će se s nalazima studije *Okvir za praćenje Desetljeća za uključivanje Roma* i ostalih relevantnih studija u ovom području upoznati članovi proširenih Radnih skupina pri čemu se planira staviti naglasak na probleme indikatora i statistika.¹⁰²

Detaljna usporedba predloženih indikatora *Okvirom UNDP-a za praćenje Desetljeća za uključivanje Roma 2005.-2015.* s praksom nadležnih tijela za provedbu Desetljeća te mogućnosti korištenja indikatora nalaze se u tablici ***Korištenje indikatora UNDP-a pri praćenju provedbe APDR-a od strane nadležnih tijela*** u Prilogu 3.

V. Zaključci i preporuke

Iz predmetne analize proizlazi nekoliko osnovnih **zaključaka**, koji nameću **preporuke** za kvalitetnije praćenje te provedbu mjera APDRa.

a) **Preporuke za poboljšanje praćenja provedbe APDRa i ostalih vezanih strateških dokumenata**

- Mjere NPR-a te APDR-a treba **objediniti u jedan dokument**, odnosno odrediti prioritete mjere iz oba strateška dokumenta, inkorporirajući u njih i općenite teme koje sadrže europski dokumenti (prvenstveno JIM). U tom smislu treba jasnije razgraničiti opće ciljeve od mjera, smanjiti broj indikatora, a predvidjeti i načine prikupljanja podataka, davati precizne financijske procjene potreba itd. **Alternativno treba revidirati oba postojeća dokumenta**, inkorporiranjem spomenutih općih tema te jasnijim razgraničavanjem ciljeva od mjera, ozbiljnim/detaljnim planiranjem izdvajanja financijskih sredstava, navođenjem obveza korištenja indikatora i prikupljanja zbirnih podataka za pojedine indikatore.
- Valjalo bi **formirati stručnu međuresornu radnu skupinu ili alternativno kvalitetno proširiti postojeće Radne skupine**, koje bi uz predstavnike relevantnih tijela okupile i predstavnike **akademske zajednice te romskih i neromskih organizacija civilnog društva te EU i UN agencija** u RH kako bi izradila listu ključnih indikatora za svako od područja (uključujući i općenite teme suzbijanja diskriminacije, smanjivanja siromaštva te postizanja rodne ravnopravnosti), koristeći dio preporuka *Okvira za praćenje*, ali i iskustva OCD-a i relevantnih institucija u prikupljanju podataka na terenu.
- **Nastaviti koordinaciju strateških mjera od strane Ureda za nacionalne manjine**, što uključuje poticanje relevantnih tijela na provedbu mjera, održavanje partnerskog odnosa s romskom i međunarodnom zajednicom te pružanje svih potrebnih podataka vanjskom evaluacijskom timu.
- Vanjsko praćenje i evaluaciju trebalo bi organizirati uz pomoć romske zajednice i međunarodnih aktera, a na način da se **angažira tim neovisnih stručnjaka/kinja te Roma/kinja iz Hrvatske i inozemstva (vanjska formativna evaluacija svake dvije godine)**.¹⁰³

¹⁰² Detaljnije u Prilogu 2.: Polustrukturirani intervju s predstavnicima tijela vlasti, stručnjacima i aktivistima u području integracije Roma/kinja - Ured za nacionalne manjine Vlade RH

¹⁰³ Detaljnije u Prilogu 2.: Polustrukturirani intervju s predstavnicima tijela vlasti, stručnjacima i aktivistima u području integracije Roma/kinja - Ured za nacionalne manjine Vlade RH

b) Preporuke za unapređenje provedbe mjera strateških dokumenata

- Sukladno gore navedenim mjerama nadležna ministarstva i institucije trebale bi provoditi mjere, te prikupljati podatke sukladno potrebama koje se nameću na terenu i sugerirane su listom indikatora provedbe.
- Valjalo bi dodatno ojačati kapacitete središnjeg koordinacijskog tijela, na način da se postojeća stručna služba Ureda za nacionalne manjine ojača vanjskim suradnicima na lokalnoj razini (npr. Međimurska županija, Baranja, Grad Zagreb, Rijeka Istra i Primorje), koji bi pod jasno uređenim uvjetima koje zadaje Ured poticali provedbu i koordinirali mjere u jednoj lokalnoj zajednici.¹⁰⁴
- Korisno bi bilo ojačati ulogu i odgovornost lokalnih vlasti (Županija, gradova i općina, Ureda državne uprave pri Županijama), uz uvođenje obveze izrade županijskih akcijskih planova u sva četiri područja (uz jasnu potporu koja bi za tu svrhu dolazila s nacionalne razine - edukacije iz područja razvoja zajednice, socijalne uključenosti, borbe protiv siromaštva, manjinskih prava te korištenja EU i UN fondova)
- Bolja vertikalna, međuresorna suradnja te suradnja na relaciji vladina tijela - organizacije civilnoga društva - međunarodni akteri može se postići redovitim tromjesečnim sastancima:
  - Predstavnik koordinacijskog Vladinog tijela te proširenih Radnih skupina s predstavnicima lokalnih vlasti zaduženih za provedbu politike integracije Roma (Uredi državne uprave pri županijama i Županije)
  - Predstavnik centralnog Vladinog koordinacijskog tijela s predstavnicima Vijeća romskih nacionalnih manjina, Savjeta za razvoj civilnoga društva te EU i UN tijela u RH koji rade u području integracije Roma. Sastanke bi moglo koordinirati neko tijelo s misijom povezivanja ovih triju dionika - Vlade, OCDA i međunarodnih aktera (Centar za ljudska prava).

---

¹⁰⁴ Detaljnije u Prilogu 2: Polustrukturirani intervju s predstavnicima tijela vlasti, stručnjacima i aktivistima u području integracije Roma/kinja - Biserka Tomljenović, Bajro Bajrić

Prilog 1 - Izvori i literatura:

1. 900 tisuća kuna za Predškolu za djecu romske nacionalne manjine, 12.10.2010. Dostupno na URL: <http://www.medjimurska-zupanija.hr/zdravstvo-socijalna-zastita-i-nacionalne-manjine/900-tisua-kuna-za-predkolu-za-djecu-romske-nacionalne-manjine.html>
2. Croatian Roma receives Student Peace Prize. Dostupno na URL: http://www.norwegianembassy.hr/News_and_events/Croatian-Roma-receives-Student-Peace-Prize/
3. *DecadeWatch 2007 Update*. Dostupno na URL: <http://www.romadecade.org/files/downloads/DecadeWatch/DecadeWatch%202007%20Update%20%20Final%20%2830-07-08%29.pdf>
4. Decade Watch: Results of the 2009 Survey. Dostupno na URL: <http://www.romadecade.org/files/downloads/Decade%20Watch%202010/Decade%20Watch%20-%20Results%20of%20the%202009%20Survey%20-%20Revised.pdf>
5. Deklaracija *Right to Development (1986)*. Dostupno na URL: <http://www.un.org/documents/ga/res/41/a41r128.htm>
6. Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja. Dostupno na URL: <http://www.soo.hr/files/File/standardi%20-%20OSNOVNOSKOLSKI.pdf>
7. Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe. Dostupno na URL: http://www.soo.hr/files/File/standardi%20-%20PREDSKOLSKI_ODGOJ.pdf
8. Državni pedagoški standard srednjoškolskog odgoja i obrazovanja. Dostupno na URL: <http://www.soo.hr/files/File/standardi%20-SREDNJOSKOLSKI.pdf>
9. Državni zavod za statistiku. Dostupno na URL: <http://www.dzs.hr/>
10. Dvodnevni seminar za mlade Rome. Dostupno na URL: <http://www.nazifmemedi.com/index.php?showById=22>
11. Europski parlament, 1.12.2010. Dostupno na URL: <http://www.europarl.europa.eu/en/media-professionals/content/20101201SHL28159/html/EU-strategy-on-Roma-inclusion-74104>
12. Evaluacija napretka postignutog u provedbi mjera JIM-a, dana od strane Europske komisije u siječnju 2009. godine. Dostupno na URL: <http://www.mzss.hr/hr/content/download/3874/32099/file/Evaluacija%20napretka%20postignutog%20u%20provedbi%20mjera%20JIM-a.pdf>
13. Govor Predsjednice Vlade na susretu s članovima Povjerenstva za praćenje NPR-a, 7. travnja 2010.: http://www.vlada.hr/naslovnica/novosti_i_najave/2010/travanj/predsjednica_vlade_primila_clanove_povjerenstva_za_pracenje_provedbe_nacionalnog_programa_za_rome
14. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Dostupno na URL: <http://www.hzjz.hr/povijest/zakon.htm>
15. HZMO, Nacionalni plan za poticanje zapošljavanja za 2009. i 2010. Dostupno na URL: <http://www.mirovinsko.hr/default.asp?ID=2151>
16. HZZ, Projekt REI – Roma Employment Initiative. Dostupno na URL: <http://www.hzz.hr/default.aspx?id=5368>
17. Integracija romske nacionalne manjine, 4.5.2010. Dostupno na URL: <http://www.medjimurje.hr/clanak/2871/2010-05-04/integracija-romske-nacionalne-manjine>
18. Izvješće o napretku Hrvatske za 2010. godinu. Dostupno na URL: http://www.delhrv.ec.europa.eu/files/file/articles-Izvjec%20o%20napretku%202010._hr-1291808003.pdf

19. Izvješće o provođenju Nacionalnog programa za Rome u 2007., 2008. i 2009. godini. Dostupno na URL: www.vlada.hr/hr/content/download/150729/2193675/file/96-8.pdf
20. Izvješće o provedbi Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma za 2007. i 2008. godinu. Dostupno na URL: www.vlada.hr/hr/content/download/97178/1385857/file/02_02a.pdf
21. Izvješće o provedbi JIM-a. Dostupno na URL: http://www.mzss.hr/hr/content/download/5342/42088/file/HR-JIM_IZVJESCE_15_06_2009_HRV.pdf
22. Izvješće o provođenju Nacionalnog programa za Rome na području Osječko-baranjske županije. Dostupno na URL: <http://www.obz.hr/hr/pdf/propisi/Izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20provo%C4%91enju%20Nacionalnog%20programa%20za%20Rome%20na%20podr.pdf>
23. Jakešević, R., Lacković, T. Istraživačko izvješće Sveučilišta u Zagrebu, Fakulteta političkih znanosti - Centra za međunarodne i sigurnosne studije. Dostupno na URL: http://www.savjet.nacionalne-manjine.info/odluke_zakljucci.html
24. Liégeois, J.-P.: Romi u Europi. Zagreb: Ibis Grafika, 2010.
25. Kirova, I. The Decade of Roma Inclusion : addressing racial discrimination through development. UN Chronicle, rujan 2007. Dostupno na URL: http://findarticles.com/p/articles/mi_m1309/is_3_44/ai_n24217347/
26. Klub mladeži Roma Hrvatske. Dostupno na URL: http://www.umrh.hr/Novo/Projekti_programi/Klub2009.htm
27. Kodeks savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata. Dostupno na URL: <http://www.mmh.hr/admin/ckfinder/userfiles/files/kodeks%20savjetovanja%20sa%20zainteresiranom%20javnoscu.pdf.pdf>
28. Kušan, L., Zoon, I. Izvještaj o pristupu Roma zapošljavanju: Hrvatska. Council of Europe, 2004. Dostupno na URL: http://www.coe.int/T/DG3/RomaTravellers/archive/stabilitypact/activities/Croatia/romaaccessemploymentCroatian_en.asp
29. Lisabonska strategija. Dostupno na URL: <http://www.ijf.hr/pojmovnik/lisabon.htm>
30. Mama je mama. Dostupno na URL: <http://www.udrugaroditeljakpk.hr/mama-je-mama/141-o-projektu>
31. Manjinske skupine u obrazovanju, 17.12.2010. Dostupno na URL: [http://www.hrt.hr/index.php?id=135&tx_ttnews\[tt_news\]=98358&tx_ttnews\[backPid\]=23&cHash=f8f81d6467](http://www.hrt.hr/index.php?id=135&tx_ttnews[tt_news]=98358&tx_ttnews[backPid]=23&cHash=f8f81d6467)
32. Međunarodna konferencija i nacionalna radionica: Lisabonska agenda za jugoistočnu Europu. Dostupno na URL: <http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/viewFile/793/738>
33. MZOŠ, e-Matica. Dostupno na URL: <https://matice.mzos.hr/login.aspx?ReturnUrl=%2fdefault.aspx>
34. MZOŠ, Izvješće o provođenju Akcijskog plana Desetljeća o uključivanju Roma 2005.-2015. za 2009. godinu. Dostupno na URL: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=10021&sec=3156>
35. MZOŠ, Mjere i aktivnosti za izvršenje presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu Oršuš i dr. protiv Hrvatske. Dostupno na URL: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=10635&sec=3156>
36. MZOŠ, Odgojno-obrazovni programi za Rome. Dostupno na URL: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=3156>
37. MZOŠ, Obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina. Dostupno na URL: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=3154>
38. MZOŠ, Ustroj Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa. Dostupno na URL: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=1937>

39. MZSS, Mjesečna statistička izvješća o korisnicima i pomoćima u socijalnoj skrbi u RH. Dostupno na URL: http://www.mzss.hr/hr/zdravstvo_i_socijalna_skrb/socijalna_skrb/statisticka_izvjesca/mjesečna_iz_vjesca_2010
40. *Nacionalni plan za poticanje zapošljavanja 2009.-2010. godinu.* Dostupno na URL: [www.mingorp.hr/.../Nacionalni_plan_za_poticanje_zaposljavanja_2009_2010_\(NPPZ\).doc](http://www.mingorp.hr/.../Nacionalni_plan_za_poticanje_zaposljavanja_2009_2010_(NPPZ).doc)
41. Nacionalni program za Rome. Zagreb : Vlada Republike Hrvatske, 2003. Dostupno na URL: <http://www.vlada.hr/nacionalniprogramromi/content/view/13/26/lang.hrvatski/>
42. Nacionalni provedbeni plan za socijalno uključivanje 2009. - 2010. Dostupno na URL: http://www.mzss.hr/hr/content/download/4875/39175/file/NPP_2009_2010_KONA%C4%8CNI.doc
43. Nikolić, S., Škegro, M., Kasum, C. Okvir za praćenje Desetljeća za uključivanje Roma: Hrvatska. Zagreb : UNDP, 2008.
44. Novak, J., Feldman, A., Tomljenović, B. Zapošljavanje Roma i Romkinja u Republici Hrvatskoj: procjena stanja, potrebe i preporuke. Zagreb: iDEMO Institut za demokraciju, 2007. URL: <http://www.idemo.hr/miniweb/dokumenti/Zapo%C5%A1ljavanje%20Roma%20i%20Romkinja%20%E2%80%93%20procjena%20stanja,%20potrebe%20i%20preporuke.pdf>
45. Novak, J. Hrvatska: stanje u zemlji u području obrazovanja Roma i radna strategija Fonda za obrazovanje Roma. Zagreb: REF, 2007.
46. Novak, J. Romska zajednica i međunarodne institucije: tek relativan uspjeh zaštite ljudskih i manjinskih prava. U Migracijske i etničke teme, Vol.20.(4), 2004. Str. 403-432.
47. *Okvir za praćenje Desetljeća za uključivanje Roma.* Dostupno na URL: http://www.undp.hr/upload/file/211/105984/FILENAME/decade_monitoring_reprot_hr_2_.pdf
48. Petr, K. Information needs of the Romany minority in eastern Croatia: pilot study. New Library World, Vol. 105, Number 1204/1205, str. 357-369.
49. Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. – 2010. Dostupno na URL: http://www.national-observatory.org/docs/85-05a_WB_Programme_for_education.pdf
50. Popis udruga i ustanova pripadnika nacionalnih manjina upisanih u registar udruga Republike Hrvatske; http://www.ddseuro.org/portal/index.php?option=com_content&task=view&id=54&Itemid=72
51. Porodi u zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj 2009. godine. Dostupno na URL: <http://www.hzjz.hr/publikacije/porodi2009.pdf>
52. Poticanje socijalnog uključivanja Roma – aktivnosti HZZ-a. Dostupno na URL: http://www.hzz.hr/docslike/Krizanec_Zaposljavanje_Roma.pptx
53. Pravilnik o mjerilima i postupku... Dostupno na URL: http://www.hzzo-net.hr/dload/pravilnici/14_01.pdf
54. Predstavljanje projekta: "Socijalna uključenost: potpora marginaliziranim zajednicama." Dostupno na URL: <http://www.ombudsman.hr/en/component/content/article/34-novosti-iz-ureda/199-predstavljanje-projekta-socijalna-ukljuenost-potpورا-marginaliziranim-zajednicama.html>
55. Prekidi trudnoće u zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj u 2009. godini. Dostupno na URL: http://www.hzjz.hr/publikacije/prekidi_2009.pdf
56. Pretpristupni programi EU. Dostupno na URL: <http://www.entereurope.hr/page.aspx?PageID=159#phare>
57. *Prevenција ženskog zdravlja.* Dostupno na URL: <http://www.uzrh-bb.hr/projekti/prevencija-zenskog-zdravlja.html>

58. Prijedlog Akcijskog plana desetljeća za Rome 2005.–2015., za 2009. godinu. Dostupno na URL: http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:w_F3etV6II0J:www.vlada.hr/hr/content/download/97179/1385866/file/02_02b.pdf+prijedlog+akcijskog+plana+za+rome&hl=hr&gl=hr&pid=bl&srcid=ADGEEsJwP4qncF4SGr13DEwTdjc8kAWqGFdaM9P0o5qBHvYwVxGbOrbyrLJFIUN19NamOIFBJxcayiAsTS0zJPLuriRGOxQmkVlcj3nluCChtU9Sh6bQgukYgkkHOl6uloWeWOYH7XMx&sig=AHIEtbTQwTsJbubpLotmThJAaDhRVNKZow
59. Projekt "Romska odgojna zajednica". Dostupno na URL: http://www.regionalni.com/index.php?option=com_content&task=view&id=763
60. Projekt "Uključi me!" povećava socijalnu uključenost Roma, 9.2.2011. Dostupno na URL: <http://www.evarazdin.hr/ukljuci-me-udruga-zora-romi/>
61. Registar Udruga RH, Ministarstvo uprave, URL: <http://www.appluprava.hr/RegistarUdruga/faces/WEB-INF/pages/searchForm.jsp>
62. Slobodna Dalmacija, 11.9.2002. Župan Levačić: U ovu školu ne bih dao svoje dijete: <http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20020911/novosti06.asp>
63. Strasburška deklaracija o Romima. Dostupno na URL: http://www.coe.int/t/dc/files/source/2010_cm_roma_final_en.doc
64. Uključivanje Roma u tržište rada. Dostupno na URL: <http://www.socijalna-ukljucenost.net/hr/news/romi-u-fokusu>
65. Ured za nacionalne manjine: U RH se pazi na ostvarivanje prava Roma!, 20.6.2010. Dostupno na URL: <http://dalje.com/hr-hrvatska/ured-za-nacionalne-manjine--u-rh-se-pazi-na-ostvarivanje-prava-roma/310796>
66. Vijeće nacionalne romske manjine Grada Zagreba. Dostupno na URL: <http://www.romi-zagreb.hr/izvestaji-zaposljavanje3.html>
67. **Vodič za zapošljavanje za Rome i Romkinje. Dostupno na URL:** http://www.zamirzine.net/IMG/pdf/vodic_za_zaposljavanje.pdf
68. Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju. Dostupno na URL: <http://www.zakon.hr/z/192/Zakon-o-obveznom-zdravstvenom-osiguranju>
69. Zakon o zdravstvenoj zaštiti. Dostupno na URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/306294.html>
70. Zakon o zdravstvenoj zaštiti stranaca u Republici Hrvatskoj. Dostupno na URL: http://www.vlada.hr/hr/preuzimanja/zakoni_i_uredbe/zdravstvena_zastita/zakon_o_zdravstvenoj_zastiti_stranaca_u_republici_hrvatskoj_narodne_novine_114_97
71. Zaštita prava djece pripadnika romske nacionalne manjine, 9.4.2009. Dostupno na URL: <http://www.dijete.hr/hr/naslovnica-mainmenu-1/696-zatita-prava-djece-pripadnika-romske-nacionalne-manjine.html>
72. Život Romkinja u Hrvatskoj s naglaskom na pristup obrazovanju. Dostupno na URL: http://www.socijalna-ukljucenost.net/adminmax/files/Izvjestaj_ZivotiObrazRomkinja.pdf

Prilog 2: Smjernice za vođenje polustrukturiranih intervjua

Intervjuirani predstavnici nadležnih institucija i organizacija civilnoga društva involvirani u problematiku integracije Roma/kinja:

- Branko Sočanac, predstojnik Ureda za nacionalne manjine
- Aleksandar Tolnauer, predsjednik Savjeta za nacionalne manje
- Biserka Tomljenović, koordinatorica Roma Education Fund projekta, kojeg je provodilo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa u suradnji s organizama civilnog društva
- Bajro Bajrić, predsjednik udruge *Romi za Rome* Hrvatske

Okvirne smjernice /natuknice za vođenje polustrukturiranog intervjua:

1. S obzirom na Vašu procjenu dosadašnje koordinacije provedbe dvaju ključnih dokumenata u području integracije Roma/kinja u RH (Nacionalnog programa za Roma i Akcijskog plana Desetljeća uključivanja Roma 2005.-2015), možete li iznijeti načelne prijedloge za poboljšanje koordiniranosti provedbe mjera ovih dvaju dokumenata

2. Možete li iznijeti stav o tome kako unaprijediti sustav praćenja provedbe spomenutih dvaju dokumenata.

3. Ukoliko ste upoznati s dokumentom, možete komentirati korisnost indikatora i statistika predloženih studijom UNDPa iz 2008. godine / Monitoring Framework for the Decade of Roma Inclusion, UNDP, 2008/, za tijela državne uprave i ostale institucije koje provode dvije navedene strategije.

Prilog 3: Pregled Korištenja indikatora UNDP-a pri praćenju provedbe APDR-a od strane nadležnih tijela

Indikatori prema Okviru UNDP-a za praćenje <i>Desetljeća za uključivanje Roma</i>		Praćenje		
		DA (na koji način)	NE (zašto)	DJELOMIČNO / OGRANIČENO (na koji način)
1. Obrazovanje				
	1.1. stopa pohađanja			Podaci o stopi pohađanja nisu predstavljeni niti se sustavno prikupljaju za pripadnike nacionalnih manjina. Iste bi bilo moguće prikupiti tek usporedbom podataka o upisu, odustajanju završavanju, no njihova valjanost ovisi o usporedbi s stvarnim brojem Roma uključenih u obrazovanje koji se po vlastitom nahođenju izjašnjavaju o pripadnosti nacionalnim manjinama.
	1.2. stopa završavanja	Prema podacima <i>Izveštaja APDR-a</i> od strane MZOŠ-a moguće je pratiti stopu završavanja za određenu školsku godinu.		
	1.3. stopa odustajanja	Prema podacima <i>Izveštaja APDR-a</i> od strane MZOŠ-a moguće je pratiti stopu odustajanja za određenu školsku godinu , usporedbom podataka o stopi upisa i stopi završavanja.		
	1.4. stopa upisa	Stopu upisa na sve razine obrazovanja moguće je većim dijelom evidentirati putem <i>e-Matice</i> , no dostupne podatke nije moguće usporediti sa stvarnim brojem Roma uključenih u obrazovni sustav jer se pripadnici nacionalnih manjina po vlastitom nahođenju izjašnjavaju o pripadnosti istima.		

	1.5. stopa sudjelovanja u predškolskom odgoju			Stopu sudjelovanja u predškolskom odgoju djelomično je moguće pratiti prema <i>Izveštaju MZOŠ-a</i> , no problem je izračunati broj godina provedenih u predškolskim ustanovama te što se ne prikupljaju podaci o broju Roma 3 – 6 godina uključenih u predškolski odgoj.
	1.6. sudjelovanje romske populacije u obrazovanju za odrasle (formalno i neformalno)			Praćenje je moguće uvidom u <i>Izveštaj APDR-a</i> , no odnosi se na praćenja broja uključenih Roma u programe opismenjavanja i programe za prvo zanimanje dok nema podataka o broju Roma uključenih u programe neformalnog obrazovanja.
	1.7. stopa pismenosti			Stopu pismenosti nije moguće u cijelosti popratiti zbog neizjašnjavanja Roma o pripadnosti romskoj nacionalnoj manjini, no djelomično su rezultati vidljivi usporedbom s podacima iz <i>Popisa stanovništva</i> .
2. Zapošljavanje				
	2.1. stopa nezaposlenosti			HZZ ne prikuplja podatke o nezaposlenim osobama prema nacionalnosti, već se broj nezaposlenih Roma procjenjuje prema: - prebivalištu - zatraženim uvjerenjima - poznavanju romskog jezika

2.2. stopa trajanja nezaposlenosti			HZZ ne vodi evidenciju trajanja nezaposlenosti osoba prema nacionalnosti, iako je u Nacionalnom planu za poticanje zapošljavanja 2009./10. kao jedan od prioriteta navedeno rješavanje problema dugotrajne nezaposlenosti. Stopu trajanja nezaposlenosti bilo bi moguće pratiti ukoliko bi se instrumentarij koji služi za procjenu stope nezaposlenosti primjenio i za praćenje stope trajanja nezaposlenosti.
2.3. stupanj obrazovanja	Prema evidenciji nezaposlenih Roma (procjenjeni broj prema stopi nezaposlenosti), HZZ vodi evidenciju o stupnju obrazovanja istih.		
2.4. zaposlenost prema spolu i zanimanju			HZZ vodi evidenciju nezaposlenih Roma (stopa nezaposlenosti) prema spolu. Evidenciju nezaposlenih Roma prema zanimanju je teško voditi zbog same činjenice da vrlo mali broj Roma završava srednje i visoko obrazovanje.
2.5. glavni izvori prihoda		Ne postoje podaci za praćenje glavnog izvora prihoda, no tijekom 2009./2010. godine MZOŠ je uz potporu REF-a proveo istraživanje <i>Kvalitetnije i pristupačnije obrazovanje Roma</i> u okviru kojeg su i pitanja na koja su odgovarali roditelji o socioekonomskom statusu.	

3. Zdravlje				
	3.1. stopa smrtnosti i smrtnosti novorođenčadi		Ne postoje podaci dostatni za praćenje stope smrtnosti i smrtnosti novorođenčadi u romskoj zajednici u odnosu na većinsko stanovništvo.	
	3.2. stopa procijepljenosti		Osim izdvojenih aktivnosti na lokalnoj razini, ne postoje podaci dostatni za praćenje stope procijepljenosti u romskoj zajednici u odnosu na većinsko stanovništvo.	
	3.3. pokrivenost zdravstvenim osiguranjem		Opseg pokrivenosti zdravstvenim osiguranjem nije moguće utvrditi za pripadnike romske nacionalne manjine. S obzirom na poteškoće koje Romi/kinje imaju u ostvarivanju stanarskih prava (Domovnica, ispis/upis državljanstva) iz kojih proizlaze i sva socijalna prava, zakonski određena dostupnost ne znači i stvarnu dostupnost.	
	3.4. maloljetnička trudnoća		Stopu maloljetničkih trudnoća kod pripadnica romske nacionalne manjine nije moguće popratiti jer ne postoje službeni podaci. Iako neslužbeni podaci često pokazuju da su Romkinje najviše zastupljene u ovoj skupini, isto se ne može službeno potvrditi. Udruga roditelja <i>Korak po korak</i> provodi program prevencije maloljetničkih trudnoća te edukacije maloljetnih roditelja, a naglašava se da iako je broj maloljetničkih trudnoća u neznatnom padu, stopa prekida maloljetničkih trudnoća povećala se sa 8 na 8,5% na nacionalnoj razini u 2009. godni.	

4. Stanovanje			
4.1. kvaliteta stanova nja		MZOPUG i MRRSVG su zaduženi za provedbu mjera APDR-a za koji ne postoje izvještaji provedenih mjera. Ipak, važno je naglasiti da se u uvodnom dijelu NPR-a postavljaju ciljevi, no i istom tekstu se zakonodavci ograđuju od prikupljanja etnički diversificiranih podataka. Konstatiraju da se na toj osnovi ne vode podaci o prostoru i korisnicima prostora, te da iz postojećih izvora nije moguće prikupiti podatke i temeljem toga dati relevantan pregled i ocjenu stanja lokacija naseljenih pretežito ili isključivo Romima. Popis stanovništva 2011. godine otvara prostor da dobivanje ovih podataka budući da se u upitnicima nalaze i pitanja o infrastrukturi u kućanstvu.	
4.2. pristup infrastru kturi			

4.2.1. pristup kućanstava osnovnoj infrastrukturi			Dostupni su podaci o izradi županijskih programa aktivnosti i mjera za unapređenje stanja prostora i okoliša lokacija naseljenih Roma no ne postoje podaci o uspješnosti provedbe mjera istih te kao takvi ne predstavljaju cjelovit pregled izvedbe mjera u području stanovanja.
4.2.2. pristup kućanstava socijalnoj infrastrukturi			